

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Tomáš Málek

Regulace dezinformací na sociální síti Facebook

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Regulace dezinformací na sociální síti Facebook vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 110 975 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 17. 4. 2023

Tomáš Málek

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
1. Úvod	6
2. Horizontální působení svobody projevu	8
2.3. Facebook jako adresát svobody projevu	8
3. Nepravdivé informace v kontextu svobody projevu	11
3.1. Skutková tvrzení	11
3.2. Hodnotící soudy	12
3.3. Dezinformace a misinformace	12
3.4. Dezinformace a jejich aktuální hrozba pro společnost	13
4. Odpovědnost provozovatele za obsah na sociální síti	16
4.1. Objektivní odpovědnost provozovatele sociální sítě	16
4.2. Sociální síť a jeho postavení mezi poskytovateli služeb informačních společností	18
4.2.1. Aktivní a pasivní hosting	20
4.2.2. Odlišnosti sociálních sítí od tradičních médií	21
5. Boj Evropské unie proti dezinformacím	23
5.1. Původní Evropský kodex zásad boje proti šíření dezinformací z roku 2018	23
5.1.1. Definice dezinformací podle kodexu zásad boje proti šíření dezinformací	24
5.1.2. Účel kodexu	25
5.1.3. Kontrola plnění závazků	25
5.1.4. Závěrem k původnímu kodexu z roku 2018	26
5.2. Pokyny Evropské komise k posílení kodexu zásad boje proti šíření dezinformací z roku 2021	26
5.3. Posílený Evropský kodex zásad boje proti šíření dezinformacím z roku 2022	28
5.3.1. Kontrola umístování reklamy	28
5.3.2. Politické reklamy	29
5.3.3. Integrita služeb	29
5.3.4. Posílení postavení uživatelů	31
5.3.5. Podpora výzkumu	33
5.3.6. Podpora factcheckingové komunity	33
5.3.7. Transparentnost	34
5.3.8. Stálá operační skupina	34
5.3.9. Monitoring kodexu	34
5.3.10. Závěrem k posílenému kodexu zásad boje proti šíření dezinformací z roku 2022	35
5.4. Akt o digitálních službách	36

5.4.1.	Pozadí Aktu o digitálních službách.....	37
5.4.2.	Odpovědnost ISP podle Aktu o digitálních službách	38
5.4.3.	Transparentnost v oblasti moderování obsahu	39
5.4.4.	Ochrana uživatelů online platformy.....	40
5.4.5.	Důvěryhodný oznamovatel.....	41
5.4.6.	Opatření proti zneužívání online platformy k šíření nezákonného obsahu	42
5.4.7.	Vymáhání Aktu o digitálních službách	42
5.4.8.	Velmi velké online platformy podle Aktu o digitálních službách	42
5.4.9.	Závěrem k Aktu o digitálních službách.....	43
6.	Pokusy Polska a České republiky o odlišnou regulaci dezinformací na sociálních sítích oproti přístupům Evropské unie	45
6.1.	Polský návrh zákona o ochraně svobody projevu a šíření informací na internetu	45
6.1.1.	Závěrem k polskému návrhu zákona	46
6.2.	Poslanecký návrh novely Trestního zákoníku a zákona o některých přestupcích ze dne 25. ledna 2019	47
6.2.1.	Kritérium neoprávněnosti	48
6.2.2.	Důvody ospravedlňující provozovatele k odstranění či jinému poškození obsahu na jeho online platformě	48
6.2.3.	Úmysl ztížit či zmařit veřejnou diskuzi o důležitých otázkách veřejného zájmu	49
6.2.4.	Závěrem k poslaneckému návrhu novely trestního zákoníku a zákona o některých přestupcích.....	49
7.	Zásady komunity na Facebooku týkající se dezinformací.....	51
7.1.	Pojem Dezinformace podle Facebooku	51
7.2.	Dezinformace, které Facebook odebírá.....	52
7.3.	Závěrem k zásadám komunity Facebook, které se týkají dezinformací	53
8.	Závěr.....	54
	Seznam použitých zdrojů.....	57
	Abstrakt	64
	Abstract.....	65
	Seznam klíčových slov.....	66
	Keywords	67

Seznam použitých zkratek

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
ISP	Poskytovatel služeb informační společnosti
EDMO	Evropská observatoř digitálních médií
ERGA	European Regulators Group for Audiovisual Media Services

1. Úvod

Dezinformace se staly v posledních letech velkým tématem. Ukazuje se, že právě dezinformace mohou mít ve společnosti velký veskrze negativní dopad. Tuto skutečnost nám potvrdily události posledních let, a to především pandemie viru COVID-19 popřípadě válka na Ukrajině. V případě pandemie viru COVID-19 jsme mohli být svědky dezinformací, které mohly zásadním způsobem ztížit boj proti tomuto viru. Dezinformace podkopávaly důvěru lidí ve funkčnost očkování nebo v opatřeních, která musely vlády přijímat.

Výzkumy prokazují, že dezinformace mohou být a jsou hojně používány v politických procesech, typicky ve volbách, a tím mohou být výsledky voleb značně ovlivněny. Současně s vývojem technologií je čím dál obtížnější dezinformace odhalit. A protože dezinformace jsou v zásadě nepravdivými informacemi, tak se v mé diplomové práci pokusím pojem dezinformace vymežit. Byť se nejedná o právní pojem, v kontextu tématu mé diplomové práce pokládám za důležité si tento pojem vymežit a nastínit hrozbu dezinformací pro společnost.

Právě k šíření dezinformací jsou hojně využívány rozsáhlé sociální sítě. Proto jsem se rozhodl směřovat svou pozornost na jednu z největších a nejpoužívanějších sociálních sítí, a to konkrétně na Facebook.

Protože šíření dezinformací je formou projevu, budu se v druhé kapitole zabírat otázkou horizontálního působení svobody projevu a tím, zda může Facebook do této svobody uživatelů vůbec zasahovat. Pokusím se tedy zodpovědět otázku, zda Facebook může být adresátem svobody projevu.

Podstatnou otázkou, která souvisí s dezinformacemi na sociálních sítích, je také odpovědnost za obsah, který je zveřejňován na té konkrétní sociální síti. Touto otázkou se budu také podrobněji zabývat. Pokusím se srovnat jednotlivé přístupy a z těchto přístupů vymežit nejvhodnější pro sociální sítě. Z důvodu úpadku tradičních médií a rozmachu internetu budu také srovnávat tradiční média a sociální sítě a budu se snažit odpovědět na otázku, jestli je vhodné uplatňovat úpravu odpovědnosti za obsah u tradičních médií i na sociální sítě.

Dalším cílem mé diplomové práce je zanalyzovat právní úpravu Evropské unie, která zakotvuje mechanismy, jež mají zamezit šíření dezinformací na sociálních sítích. Hlavním bodem této analýzy bude zhodnocení, zda tato právní úprava může přispět k zabránění šíření dezinformací a zda představuje nějaká rizika pro základní lidská práva, která mohou být

těmito mechanismy omezována. Především se zaměřím na svobodu projevu uživatelů, ale i provozovatelů sociální sítě a na práva na ochranu soukromí uživatelů.

Přístup Evropské unie v oblasti svobody projevu není jediným přístupem. V některých členských státech můžeme vidět legislativní pokusy, které nabízejí alternativní přístupy, jež mají více chránit svobodu slova uživatelů sociálních sítí oproti přístupům Evropské unie. Dalším cílem mé diplomové práce bude zanalyzovat tyto alternativní přístupy (konkrétně na příkladu z Polska a České republiky), porovnat je s právní úpravou Evropské unie a vymezit možné výhody, popřípadě rizika.

Pro zamezení šíření dezinformací je podstatná nejen právní úprava Evropské unie, popřípadě konkrétních států v této oblasti, ale také mechanismy samotné sociální sítě Facebook, které mají zabraňovat šíření dezinformací. Tyto mechanismy jsou zakotveny ve smluvních podmínkách sociální sítě Facebook. Proto budu analyzovat i tyto smluvní podmínky a pokusím se odpovědět na otázku, jestli jsou tyto smluvní podmínky v souladu s právní úpravou Evropské unie a také jestli představují určitá rizika pro uživatele, která mohou spočívat v omezování jejich práv.

Celá obsahová část mé diplomové práce byla ukončena k datu 10. prosince roku 2022.

2. Horizontální působení svobody projevu

Obecně se má za to, že adresátem veškerých základních práv je veřejná moc. Čili jednotlivec je chráněn před zásahy veřejné moci. V tomto případě mluvíme o vertikálním působení.¹

Jedním z okruhů mé diplomové práce však je, zda jednání Facebooku, tedy soukromé osoby, je v souladu se základními právy uživatelů, a to především právem na ochranu svobody projevu uživatelů. Ohroženy v těchto případech mohou být i jiná základní práva. Regulace obsahu ze strany Facebooku může také zasahovat do práva na soukromí uživatelů, a to v případě, kdy sociální síť kontroluje obsah i v soukromých konverzacích. Na druhou stranu může být v ohrožení svoboda projevu Facebooku v případě, kdy se snaží stát tyto sociální sítě regulovat. Ovšem problém, který je předmětem této kapitoly je horizontální působení svobody projevu, tedy působení mezi dvěma rovnými subjekty. Z výkladu Ústavního soudu vyplývá, že základní lidská práva prozařují celým právním řádem a dopadají tedy i na vztahy mezi soukromými subjekty.² Výjimkou samozřejmě není ani právo na ochranu svobody projevu, kdy toto právo nechrání jen proti zásahům státu, ale i ve vztazích mezi sobě rovnými subjekty musíme svobodný projev vnímat jako právem chráněný zájem.³

2.3. Facebook jako adresát svobody projevu

Jak už jsem zmínil výše, svoboda projevu působí i mezi subjekty s rovným postavením. Není sporu, že Facebook i uživatelé Facebooku jsou soukromými subjekty. Uživatelé Facebooku zveřejňují své projevy na stránce, která je v soukromém vlastnictví. Co se týče sporu vlastnického práva a práva na svobodu projevu, v silnějším postavení se obecně nachází ochrana vlastnictví. Michal Bartoň ve své publikaci uvádí příklad zahrádky v soukromém vlastnictví, na které by někdo chtěl konat například demonstraci. V tomto případě bez pochyb převažuje ochrana vlastnictví a majitel zahrádky je bez debat oprávněn nepovolit tuto demonstraci nebo jiné projevy na svém pozemku.⁴

Historicky se již soudy zabývaly vztahem práva na ochranu vlastnictví a právem na svobodu projevu. Významným příkladem je rozhodnutí Nejvyššího soudu USA Marsh proti

¹ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010 s. 99

² BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy...*, s. 100

³ JÄGER, Petr. MOLEK, Pavel. *Svoboda projevu Demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007 s. 49

⁴ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy...*, s. 106

státu Alabama, kdy se jednalo o spor, ve kterém stěžovatelka (svědkyně Jehovova) chtěla distribuovat ve městě Chickasaw na chodníku náboženské texty. Město Chickasaw je vlastněno soukromou společností a zákony v Alabamě pro jakoukoli distribuci publikací vyžadují povolení vlastníka. Toto povolení stěžovatelce nebylo uděleno a distribuce jí tedy nebyla umožněna.⁵ Nejvyšší soud v tomto případě uvedl: „*Vlastnictví vždy neznamená absolutní nadvládu. Čím víc vlastník svůj majetek pro svůj prospěch otevře k užívání veřejnosti, tím víc se jeho práva stávají omezitelná zákonnými a ústavními právy těch, kteří jeho majetek užívají*“⁶

Kde však soudy upřednostňují ochranu vlastnických práv, jsou případy obchodních center. Například se jedná o rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Appleby a ostatní proti Spojenému království.⁷ Jednalo se o sbírání podpisů pro kampaň stěžovatelů. V tomto rozhodnutí důvodem pro upřednostnění ochrany vlastnictví byl především fakt, že stěžovatelé měli i jiné možnosti, jak efektivně komunikovat s veřejností a vést kampaň.⁸

Z těchto dvou příkladů můžeme vyzorovat, jakými úvahami se soudy zabývají. Stěžejní je to, jestli osoba může svou svobodu projevu realizovat efektivně i jiným způsobem nebo jestli je tato realizace jiným způsobem vyloučena, popřípadě jiný způsob nepostačuje k naplnění cíle projevu (například dosah projevu by byl minimální). V případě, že je realizace jiným způsobem vyloučena nebo jiný způsob je nedostačující, měla by se upřednostnit svoboda projevu. Dle mého názoru je otázka sociální sítě Facebook bližší rozsudku Marsh v Alabama. Domnívám se dokonce, že realizace svobody projevu v případě omezení ze strany Facebooku je ještě více ztížena než v městečku vlastněném jednou korporací, protože jedinečnosti dosahu této sociální sítě nelze efektivně dosáhnout jinými způsoby. Důležitost blogovacích platform, do nichž Facebook a ostatní sociální sítě jistě patří, přiznala i Rada ministrů ve své Deklaraci o ochraně svobody projevu a svobody shromažďování a sdružování s ohledem na soukromě provozované internetové platformy a poskytovatele online služeb, ve které uvádí, že tyto platformy jsou prostředkem veřejné diskuze.⁹ Uživatelé si na nich mohou vyměňovat názory, šířit obsah a interagovat mezi sebou. Tyto platformy se staly součástí

⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 7. ledna 1946, Marsh proti státu Alabama č. 326 U.S. 501 [online]. Dostupné z <https://tile.loc.gov/storage-services/service/ll/usrep/usrep326/usrep326501/usrep326501.pdf>

⁶ tamtéž

⁷ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy...*, s. 107

⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 5. 2003, Appleby proti Spojenému království, č. 11002/05

⁹ Čl. 2, Declaration of the Committee of Ministers on the protection of freedom of expression and freedom of assembly and association with regard to privately operated Internet platforms and online service providers. Ze dne 7. 12. 2011 [online]. COUNCIL OF EUROPE. Dostupné z https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cb844

nového mediálního ekosystému, a i když se jedná o soukromé společnosti, je zde veřejný zájem na veřejné diskuzi, která se na těchto platformách odehrává. Z těchto důvodů můžeme považovat roli těchto platforem za roli „public watchdogs“ stejně jako u klasických médií, byť sociální sítě od klasických médií vykazují značné rozdíly.¹⁰

I přes to, že jsem výše zmínil rovné postavení Facebooku i jeho uživatelů, z jistého úhlu pohledu se tyto subjekty v rovném postavení nenachází. Facebook je velká nadnárodní korporace, která má na trhu dominantní postavení. Další věci jsou smluvní podmínky, kde uživatel Facebooku vystupuje jako slabší smluvní strana a díky adhézní povaze smlouvy uzavírané s Facebookem uživatel má jen velmi malou nebo spíše žádnou šanci obsah smlouvy ovlivnit.

Dalším problémem smluvních podmínek Facebooku je jejich aktualizace. Facebook, respektive společnost Meta Platforms Ireland Limited, si ve smluvních podmínkách vyhrazují právo kdykoli smluvní podmínky měnit s tím, že uživatel je o těchto podmínkách pouze vyrozuměn před tím, než nabydou účinnosti. Jedinou možnou ochranou pro uživatele je v tomto případě odstranění uživatelského účtu.¹¹

Tím pádem nebezpečí zásahu do základních práv ze strany těchto velkých soukromých subjektů je mnohem vyšší než u subjektů, které se nachází ve srovnatelném postavení.

¹⁰ BENEDEK, Wolfgang. KETTEMANN, Matthias C.. *Freedom of Expression and the Internet*. Štrasburk: Council of Europe Publishing, 2013, s. 60

¹¹ Meta Platforms Ireland Limited. *Podmínky používání služby* [online]. facebook.com, 20. 12 2020 [cit. 14.3. 2022]. Dostupné na < <https://www.facebook.com/legal/terms>>.

3. Nepravdivé informace v kontextu svobody projevu

Pro přípustnost omezení svobody projevu je pravdivost projevu jedním z nejpodstatnějších kritérií. Není však možné činit závěry, že všechny nepravdivé projevy nejsou automaticky chráněny svobodou projevu. V některých případech jsou i nepravdivé informace chráněny. Další věcí je fakt, že u určitých druhů projevů nelze ani pravdivost objektivně zkoumat.

Nejdůležitějším rozdělením je rozdělení projevů na skutková tvrzení a hodnotící soudy. U obou těchto druhů musíme posuzovat pravdivost odlišně, protože u hodnotících soudů se ani pravdivost posuzovat nedá a je tedy nutné v první řadě u projevu rozeznat, zda se jedná o skutková tvrzení nebo hodnotící soud.

Pro rozeznání skutkového tvrzení od hodnotícího soudu, soudy USA zkoumají tyto 4 kritéria:

1. *Povaha jazyka, který se použil*
2. *Je možné tvrzení ověřit?*
3. *Všeobecné souvislosti tvrzení*
4. *Širší kontext, ve kterém se tvrzení vyskytlo*¹²

3.1. Skutková tvrzení

Skutková tvrzení jsou charakteristická tím, že se jedná o tvrzení objektivních skutečností, která lze empiricky ověřit, a je tedy u nich možné prokázat pravdivost či nepravdivost. Pro přípustnost omezení je v tomto případě pravdivost klíčovým kritériem.¹³

Mohou ovšem nastat i situace, kdy skutkové tvrzení, které se následně prokáže jako nepravdivé, bude svobodou projevu chráněno. Jde o případy, kdy subjekt vynaloží přiměřenou snahu při ověřování vstupních informací. Zároveň musí projevem sledovat legitimní cíl. ESLP takto rozhodl například v případě Thorgeirson proti Islandu v roce 1992.¹⁴ V právním prostředí Spojených států dospěl Nejvyšší soud USA k podobnému závěru, a to v rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 9. března 1964 *New York Times Co. v. Sullivan*. Jednalo se o pomluvu veřejného činitele a soud rozhodl tak, že pokud je žalobcem veřejný

¹² DRGONEC, Jan. *Sloboda prejavu a sloboda po prejave*. Šamorín: Heuréka, 2013 s. 298

¹³ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy...*, s. 85

¹⁴ JÄGER, Petr. MOLEK, Pavel. *Svoboda projevu Demokracie...*, s. 110-111

činitel, musí prokázat, že pomluva o něm byla nejen nepravdivá, ale že byla projevena i s vědomostí o její nepravdivosti. To znamená, že ten, kdo projev učinil věděl, že je nepravdivá nebo nedostatečně a nedbale zveřejněná bez jistoty, zda je pravdivá či nikoli.¹⁵

3.2. Hodnotící soudy

U hodnotících soudů na rozdíl od skutkových tvrzení nejde o projev objektivních faktů, ale o projev názoru. Pravdivost hodnotícího soudu není objektivně dokazatelná, a proto i Ústavní soud ve svém rozhodnutí uvedl že „*Požadavek dokázat pravdivost hodnotového soudu, s ohledem na jeho nesplnitelnost, tedy sám o sobě porušuje svobodu projevu.*“¹⁶

Pro omezení hodnotícího soudu je tedy nutné zkoumat míru expresivity, povahu skutečnosti nebo osoby, vůči které je projev činěn, zda projev odpovídá pravidlům mravnosti a hodnotícím soudem sledovaného cíle. S ohledem na pravdivost či nepravdivost můžeme zkoumat, zda hodnotící soud vychází z nějakého reálného základu, u kterého už lze pravdivost objektivně ověřit. Pokud projev tento základ mít nebude, bude se jednat o vyjádření osobního vkusu nebo preferencí, u kterých pravdivost z povahy věci zkoumat nelze a těmto hodnotícím soudům je přiznávána i vyšší míra ochrany.¹⁷

3.3. Dezinformace a misinformace

Dezinformace a misinformace sice nejsou právní pojmy, ale pro účel této práce je nutné si je vymežit, protože smluvní podmínky sociálních sítí s těmito pojmy pracují. Jde v zásadě o nepravdivá skutková tvrzení, která jsem vymežil již v podkapitole 3.1.

Rozlišení dezinformací a misinformací tkví především v úmyslu autora. U dezinformací shledáváme jasný úmysl šířit informaci, která není pravdivá, s vědomostí o její nepravdivosti. Cílem tohoto šíření je pak ovlivnit smýšlení a názory těch, ke kterým se tato nepravdivá informace dostane. Častým jevem u dezinformací je, že se dezinformace zakládá na faktech, ale závěry z těchto faktů jsou zkreslené nebo tyto závěry z uvedených faktů vyplývají jen zdánlivě. Tento faktický základ dodává dezinformaci věrohodnost, a proto těmto dezinformacím mnohdy velká část lidí uvěří.

¹⁵ LEVY, Leonard W.. KARSH, Kenneth L.. MAHONEY, Dennis J.. *Encyclopedia of the American constitution*. New York: Macmillan Publishing Company, 1990, s. 794-795

¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 15.3. 2005 sp. zn. I. ÚS 367/03 (N 57/36 SbNU 605)

¹⁷ BARTOŇ. Michal. a kolektiv. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 399-400

Oproti tomu misinformace jsou neúmyslně šířené nesprávné informace. Může se jednat o nedbalost či omyl při ověřování pravdivosti informace. Důsledky však mohou být neméně závažné a nebezpečné jako u dezinformací, a to v případě, kdy se budou misinformace šířit ve větším rozsahu.¹⁸ Původcem misinformace může být (a mnohdy i bude) dezinformace. Bude tomu v případě, kdy osoba, ke které se dezinformace dostane, dezinformaci uvěří a bude tuto dezinformaci šířit dál. V jejím případě se ovšem nebude jednat o úmyslné šíření záměrně nepravdivé informace, tudíž tato předávaná nepravdivá informace bude mít povahu misinformace.

Z těchto důvodů nebudu v této práci rozlišovat mezi dezinformacemi a misinformacemi. Zásadně je totiž nerozlišuje ani Facebook ve svých zásadách komunity, kdy mezi ně zařazuje i humor nebo satiru.¹⁹ Tím, jak Facebook posuzuje dezinformace, se budu zabývat dále v kapitole 8.

Je nutné si uvědomit, že dezinformace, tak jak jsem ji definoval, z podstaty věci bude požívat minimální ochranu svobodou projevu. Dezinformace mají charakter skutkových tvrzení, která jsou záměrně nepravdivá a účel jejich šíření je veskrze negativní. Naproti tomu misinformace musíme posuzovat opatrněji. S tím, jakým způsobem se vyvíjí vědecké poznání, může nastat situace, kdy informace obecně posuzována jako pravdivá bude následně na základě vědy prokázána za misinformaci.

3.4. Dezinformace a jejich aktuální hrozba pro společnost

Dezinformace se staly v posledních pár letech velkým tématem a jsou vnímány jako hrozba pro demokracii a pro společnost celkově. Dezinformace jsou nejčastějším nástrojem takzvané výpočetní propagandy, jejímž cílem je manipulace veřejného mínění.²⁰ Výpočetní propaganda se využívá především k potlačení lidských práv, diskreditaci politické opozice a k potlačení politických disidentů.²¹ Rozvoj internetu umožnil tvůrcům dezinformací šířit

¹⁸ Ministerstvo vnitra České republiky. *Definice dezinformací a propagandy* [online]. mvcr.cz [cit. 10.5. 2022]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>>.

¹⁹ Meta Platforms Ireland Limited. *Misinformation* [online]. transparency.fb.com [cit. 10.5. 2022]. Dostupné na <<https://transparency.fb.com/cs-cz/policies/community-standards/misinformation/>>

²⁰ BRADSHOW, Samantha. BAYLEY, Hannah. HOWARD, Philip N.. *The Global Disinformation Order : 2020 Global Inventory of Organised Social Media Manipulation*. [online]. University of Oxford: Oxford Internet Institute, 2020. Dostupné z: <https://demtech.oii.ox.ac.uk/wp-content/uploads/sites/12/2021/02/CyberTroop-Report20-Draft9.pdf>, s. i

²¹ BRADSHOW, Samantha. HOWARD, Philip N.. *The Global Disinformation Order : 2019 Global Inventory of Organised Social Media Manipulation*. [online] University of Oxford: Oxford Internet Institute, 2019. Dostupné z: <https://demtech.oii.ox.ac.uk/wp-content/uploads/sites/12/2020/08/CyberTroop-Report19.pdf>, s. 2

dezinformace rychleji a ve větším měřítku. Jednou z nejčastějších cest pro aktivity výpočetní propagandy, a tedy i pro šíření dezinformací, se staly právě sociální sítě, a to především ty největší. Konkrétně Facebook je nejpoužívanější platformou pro využívání výpočetní propagandy.²²

Četnost těchto aktivit výpočetní propagandy rok od roku stoupá. Studie z Oxfordské univerzity odhaluje, že tyto aktivity se v roce 2020 projevují v 81 zemích světa oproti 70 zemím v roce 2019. Česká republika na tomto seznamu nechybí.²³ Velkým problémem je také to, že výpočetní propaganda je předmětem velmi rozšířeného byznysu, do kterého jsou zapojeny politické strany a vlády některých zemí. Tito političtí aktéři totiž využívají služeb soukromých společností, které výpočetní propagandu nabízejí. V roce 2020 bylo odhaleno 48 zemí, ve kterých působí společnosti, které zajišťují manipulativní výpočetní propagandu, přičemž od roku 2009 bylo utraceno téměř 60 milionů dolarů za najímání těchto společností.²⁴ V 62 zemích jsou to dokonce samotné vlády států, které prostřednictvím vlastních orgánů využívají výpočetní propagandy k manipulování veřejného mínění. Jedná se například o propagandu činěnou státem financovanými médii (jak je tomu například v Bělorusku), ale hojně se využívají také velké sociální sítě. Příkladem může být Filipínská policie, která používala Facebook k ovlivnění narativů o vojenských aktivitách proti terorismu.²⁵

Krom vlád, politiků, politických stran a soukromých společností využívají určitou techniku manipulace na sociálních sítích i různá společenství občanů, veřejně známé osobnosti a jednotlivci samotní. V české republice výše zmíněná oxfordská studie odhalila pouze případy využívání výpočetní propagandy činěné politiky, politickými stranami, veřejně známými osobnostmi a jednotlivci. Oproti tomu u například Ruska či Spojených států amerických byly odhaleny všechny výše uvedené formy.²⁶

Co se týče sociálních sítí, nejčastější technikou výpočetní propagandy je využívání velkého množství účtů. Tyto účty mohou být zautomatizované (potom mluvíme o takzvaných „botech“), nebo mohou být řízené skutečnými lidmi. Cílem těchto účtů je masové nahlašování jiných účtů, aby pak nahlašované účty automatický systém sociální sítě smazal nebo proti nim jinak zasáhl. Dalším cílem těchto účtů je psaní podporujících nebo negativních příspěvků či

²² BRADSHOW, Samantha. HOWARD, Philip N.. *The Global Disinformation Order : 2019...*, s. i. Bod 5.

²³ BRADSHOW, Samantha. BAYLEY, Hannah. HOWARD, Philip N.. *The Global Disinformation Order : 2020...*, s. 2

²⁴ Tamtéž, s. i

²⁵ Tamtéž, s. 8

²⁶ Tamtéž, s. 10

komentářů, které často právě obsahují dezinformace. V 76 zemích se prokázalo, že tyto účty vytváří a šíří dezinformace.²⁷

Strategie a techniky výpočetní propagandy se stále vyvíjí a využívají také takzvaného microtargetingu, kdy se snaží zacílit na určité skupiny osob, které by mohly manipulaci podlehnout.

Z těchto zjištěných dat je zřejmé, že dezinformace jsou problém globálního měřítka, který zásadním způsobem může ovlivňovat a ovlivňuje demokratické procesy a představuje hrozbu pro celou společnost. Zdá se, že velké sociální sítě si problematiku dezinformaci a výpočetní propagandy uvědomují a proti těmto aktivitám činí určité kroky. Společnost Meta v období lednu 2019 a listopadu 2020 smazala více než 10 893 facebookových účtů, 12 588 facebookových stránek, 603 facebookových skupin a 1 556 instagramových účtů.²⁸ Toto jsou čísla, která vyžadují rozsáhlý systém kontroly obsahu, který je do jisté míry zautomatizován a představuje nebezpečí, že mezi těmito smazanými účty jsou i účty, které jsou smazány neprávem. Otázkou tedy zůstává, jestli tento systém kontroly a mazání účtů nezasahuje nepřiměřeně do práv uživatelů. Konkrétněji se budu systému kontroly obsahu a účtů ze strany Facebooku věnovat dále v mé diplomové práci.

²⁷ Tamtéž, s. 13-15

²⁸ Tamtéž, s. 2

4. Odpovědnost provozovatele za obsah na sociální síti

Na sociálních sítích se objevuje velké množství obsahu. Problém, který z tohoto faktu vzniká, je ten, kdo za tento obsah nese odpovědnost v případě, když se ukáže, že obsah je protiprávní. Pokud například obsah zasahuje do něčích práv (například pomluva) nebo je apriori zakázaný trestněprávními nebo jinými předpisy. Má ležet odpovědnost na provozovateli nebo na uživateli sociální sítě nebo na nich obou? Může poškozený přímo žalovat sociální síť za obsah, který ho poškodil na jeho právech a byl na této sociální síti zveřejněn?

Důležitost odpovědnosti provozovatele sociální sítě v kontextu tématu svobody projevu na sociálních sítích vnímám v tom, že čím přísnější odpovědnost provozovatelům ukládáme, tím větší možnosti regulace obsahu ze strany provozovatele bychom měli považovat za přijatelné. Totižto pokud budeme tvrdit, že provozovatel není za obsah na jeho platformě odpovědný a odpovědný je pouze tvůrce obsahu nebo ten, který obsah zveřejnil, tím pádem ospravedlnitelnost regulace ze strany provozovatele se nám sníží pouze na hodnotové preference provozovatele. Hodnotové preference mohou být stále silným argumentem pro regulaci obsahu, ale při nějaké neproporcionálně přísné regulaci ze strany velkých sociálních sítí typu Facebook bychom potom měli přihlídnout k tomu, že provozovatel k této regulaci nebyl donucen pod pohrůžkou odpovědnosti za újmu způsobenou obsahem zveřejněným na jeho platformě.

4.1. Objektivní odpovědnost provozovatele sociální sítě

Argumentem pro objektivní odpovědnost provozovatele sociální sítě (toto se samozřejmě netýká jen provozovatelů sociálních sítí, ale všech poskytovatelů služeb informační společnosti, zkráceně ISP) za obsah zveřejněný na jeho síti je například fakt, že na sociálních sítích je často velmi obtížné dopátrat, kdo protiprávní obsah ve skutečnosti vytvořil nebo zveřejnil. Důvodem je častá anonymita na sociálních sítích. Potom je jasné, že jediný, proti komu se může poškozený se svou žalobou obrátit, je samotná sociální síť. Dalším důvodem, proč by sociální sítě měly být minimálně spoluodpovědné za obsah, je fakt, že sociální sítě

provozují tuto činnost za účelem zisku. Je potom spravedlivé bez jakékoli odpovědnosti nechat sociální síť vydělávat peníze i za to, že poskytuje prostor pro protiprávní jednání?²⁹

Objektivní odpovědností ISP se zabýval americký soud v případě Doe ranco Productions. V tomto případě rozhodl tak, že žalovaný poskytovatel webhostingu nemá objektivní odpovědnost za újmu způsobenou zveřejněním videonahrávky nahých atletů v šatně. Soud uvedl, že žalovaný není tvůrcem tohoto obsahu a ani nevytvořil webové stránky, na kterých byla tato nahrávka zveřejněna. Žalovaný jen umožňuje ostatním tyto stránky vytvořit. V tomto rozhodnutí je kladen důraz na to, že žalovaný není odpovědný za to, že jen poskytl prostor třetí osobě zveřejnit protiprávní obsah.³⁰

Otázku povinnosti poskytovatelů služeb dohlížet na protiprávní obsah upravovala před přijetím Aktu o digitálních službách (který budu analyzovat podrobněji dále v mé diplomové práci) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31 o elektronickém obchodu. Podle článku 15 této směrnice poskytovatel hostingových služeb nemá obecnou povinnost dohledu nad informacemi, které jsou na jeho platformě zveřejněny jeho uživateli ani nemá povinnost zjišťovat jejich protiprávnost. Dále tato směrnice vylučuje odpovědnost poskytovatele za přenášené informace, *pokud sám poskytovatel není původcem tohoto přenosu, nevolí příjemce přenášené informace a nevolí a nezmění obsah přenášené informace.*³¹ Výkladem pojmu „obecný dohled“ se zabýval Soudní dvůr Evropské unie v rozsudku Glaswischnig-Piesczek proti Facebook Ireland Limited a ve svém stanovisku generální advokát M. Szpunar. Ten ve svém stanovisku poukazuje na to, že poskytovatel hostingu může mít povinnost zabránit dalšímu porušování práv stejného druhu, které se týkají stejného příjemce služby informační společnosti. Toto potom nepředstavuje obecný dohled.³² Uvádí ale také to, že poskytovatel musí skutečně vědět o protiprávnosti obsahu, aby za něj byl odpovědný.³³ Upozorňuje také na fakt, že je velký rozdíl v posuzování rovnocennosti informace v oblasti duševního vlastnictví a například v oblasti urážlivého příspěvku. U urážlivých příspěvků se při replikování často používají jiná slova a identifikace je tímto výrazně ztížena a poskytovatel by musel složitým řešením kontrolovat celou jeho platformu, pokud by tento protiprávní obsah měl kontrolovat i

²⁹ POLČÁK, Radim. Odpovědnost poskytovatelů služeb informační společnosti. *Právní rozhledy* [online databáze] 2009, č. 23 [cit 15. května 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz) s. 837

³⁰ Rozhodnutí U. S. District court for the Northern district of Illinois, Eastern Division ze dne 21. června. 2000, sp. zn. 99 C 7885, [online]. Dostupné z <http://eric.goldman.tripod.com/caselaw/doevfranco.htm>

³¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000, o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu („směrnice o elektronickém obchodu“), Úř. věst L 178, 17. července 2000

³² Stanovisko generálního advokáta M. Szpunara přednesené dne 4. 6. 2019. Eva Galwischnig-Piesczek v. Facebook Ireland limited. Žádost o předběžné otázce podaná Oberster Gerichtshof, bod. 58

³³ Tamtéž, bod. 12

u ostatních uživatelů, ne jen u uživatele, u kterého byl tento obsah identifikován prvotně.³⁴ Dále pak uvádí, že takovéto zautomatizování identifikace rovnocenných informací by mohla vést k nebezpečí zásahu do svobody projevu.³⁵

Soudní dvůr v tomto případě dospěl k závěru, že je přípustné uložit poskytovateli takovou povinnost, aby odstranil rovnocenné informace, ze kterých vyplývá stejný obsah jako v informaci, která byla dříve prohlášena za protiprávní. Dle mého názoru ale nedostatečně reflektuje poznámku generálního advokáta o obtížnosti identifikovat rovnocennou informaci v případě, kdy se slovní formulace bude lišit od informace původní. Soudní dvůr pouze uvádí, že do této povinnosti nespadá obsah, který díky změně formulace by poskytovatel musel samostatně posuzovat, jestli se jedná o rovnocenný obsah.³⁶

Z výše uvedených příkladů vyplývá, že jak už právní úprava, tak i rozhodnutí různých soudů se spíše přiklání k omezování odpovědnosti ISP.

Koncepce objektivní odpovědnosti v maximální podobě by pravděpodobně vedla k velmi přísným regulacím, kdy by sociální sítě byly nuceny kontrolovat absolutně veškerý obsah a tím by mohlo docházet i k nepřiměřeným zásahům do soukromí uživatelů. Řešením se na první pohled nabízí regresivní nárok provozovatele vůči skutečnému škůdci. Tady však opět narážíme na problém, který jsem zmínil už výše. A to je anonymita, kdy ve velkém množství případů nebude možné skutečného škůdce identifikovat.³⁷

4.2. Sociální síť a jeho postavení mezi poskytovateli služeb informačních společností

Pro posouzení odpovědnosti za obsah zveřejněný na sociální síti je nutné vymezit si pojem poskytovatel služeb informační společnosti a o jaký druh poskytovatele služeb informační společnosti jde v případě sociálních sítí.

Sociální síť tedy zařazujeme pod pojem poskytovatel služeb informačních společností neboli zkráceně ISP z anglického názvu information service provider. Pojem služba informační společnosti v českém právu vymezuje zákon č. 480/2004 Sb. Zákon o některých

³⁴ Tamtéž, bod 70 až 73

³⁵ Tamtéž, bod 74

³⁶ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 3. října 2019, ve věci C-18/18, Eva Glawischnig-Piesczek v. Facebook Ireland Limited.

³⁷ POLČÁK, Radim. Odpovědnost poskytovatelů služeb informační společnosti. *Právní rozhledy* [online databáze] 2009, č. 23 [cit 15. května 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz, s. 837

službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti), a to takto:

*„službou informační společnosti se rozumí jakákoliv služba poskytovaná elektronickými prostředky na individuální žádost uživatele podanou elektronickými prostředky, poskytovaná zpravidla za úplatu; služba je poskytnuta elektronickými prostředky, pokud je odeslána prostřednictvím sítě elektronických komunikací a vyzvednuta uživatelem z elektronického zařízení pro ukládání dat...“*³⁸

Dále tento zákon definuje poskytovatele těchto služeb jako každou fyzickou nebo právnickou osobu, která poskytuje některou službu informační společnosti.³⁹

Česká právní úprava tímto reaguje a přejímá vymezení poskytovatele služeb informační společnosti z práva Evropské unie, kdy s pojmem poskytovatel služeb informační společnosti pracuje směrnice 2000/31/ES o elektronickém obchodu, již výše zmíněný zákon provádí a která odkazuje na směrnici 98/34/ES ve znění směrnice 98/48/ES, která pojem služba informační společnosti definovala.⁴⁰

Z výše uvedeného je zřejmé, že termín „poskytovatel služeb informační společnosti“ je velmi široký pojem, do kterého lze podřadit velkou škálu služeb. V otázce odpovědnosti je klíčové, jestli daný ISP zastává pasivní nebo aktivní roli při ukládání obsahu na jeho platformu. Využívá se v těchto případech režimu bezpečného přístavu, anglicky Safe Harbour. Jde o režim, který vymezuje podmínky, kdy je odpovědnost ISP vyloučena. Právě s ohledem na režim bezpečného přístavu je nutné, aby ISP zastával roli pasivní, pokud se na něj má vztahovat vyloučení odpovědnosti za obsah zveřejněný na jeho platformě.

Pasivní role je z podstaty poskytovatele dána u tzv. cachingu (prostý přenos a ukládání do vyrovnávací paměti)⁴¹

Dále máme hostingové služby (služby spočívající v ukládání obsahu poskytovaného uživatelem), do kterých zařadíme i sociální sítě. U hostingu však narážíme na problém, že poskytovatel hostingu může zaujímat jak pasivní, tak aktivní roli a často je velmi obtížné rozeznat, jestli poskytovatel hostingu zaujímá roli aktivní či pasivní.

³⁸ §2 písm. a) zákona č. 480/2004 Sb. Zákon o některých službách informační společnosti, ve znění pozdějších předpisů

³⁹ §2 písm. d) zákona č. 480/2004 Sb. Zákon o některých službách informační společnosti, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁰ Čl. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/48/ES, ze dne 20. července 1998, kterou se mění směrnice 98/34/ES o postupu při poskytování informací v oblasti norem a technických předpisů. Úř. věst. L 217, 5. srpna 1998

⁴¹ MAISNER, Martin. Pasivní vs. Aktivní hosting: Hranice režimu Safe Harbour. *Bulletin advokacie* [online databáze] 2017, BA 1-2/2017 [cit 20. května 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz, s. 40

4.2.1. Aktivní a pasivní hosting

První je třeba podotknout, že většina hostingových služeb nezaujímá pouze pasivní nebo pouze aktivní roli. Je to z toho důvodu, že často poskytují více různých služeb. Musíme tedy každý případ posuzovat individuálně.

Více poskytovaných služeb je typické právě u sociálních sítí. Facebook umožňuje uživatelům například zveřejňovat příspěvky nebo i zahájit přímý přenos. Na druhé straně Facebook poskytuje prostor inzerentům na umístování reklam, které pak Facebook pomocí svých algoritmů zobrazuje uživatelům Facebooku.

Soudní dvůr Evropské unie se otázkou aktivního a pasivního hostingu zabýval například v rozhodnutí L'Oréal SA a další proti eBay international AG a další. V tomto rozhodnutí právě Soudní dvůr uvádí, že o pasivní roli nejde „*pokud poskytovatel služby namísto toho, aby se omezil na neutrální poskytnutí služby prostřednictvím čistě technického a automatického zpracování dat poskytnutých jeho zákazníky, hraje aktivní roli takové povahy, že by bylo možné konstatovat, že tato data zná nebo kontroluje*“⁴²

Pokud se tedy vrátíme k Facebooku jakožto sociální síti, tak můžeme podle závěrů Soudního dvora ve věci L'Oréal SA proti eBay international AG rozeznat právě to, že u určitých případech Facebook zcela zjevně vystupuje v roli aktivní (např. poskytování prostoru pro reklamy, které následně Facebook zobrazuje svým uživatelům).

U obsahu, který zveřejňují uživatelé, je pro rozlišení pasivní a aktivní role ISP důležité, zda byl obsah podroben kontrole. Pokud teda bude obsah překontrolován sociální sítí, měla by být sociální síť vyloučena z režimu bezpečného přístavu. Víme však, že sociální sítě využívají pro kontrolu obsahu i automatických filtrovacích mechanismů, což by se dalo také považovat za kontrolování obsahu.

Dle mého názoru by bylo nespravedlivé z tohoto důvodu vyloučit sociální sítě z režimu bezpečného přístavu kvůli automatickému filtrování obsahu. I z kontextu výše uvedeného rozhodnutí Soudního dvora ve věci L'Oréal se domnívám, že pro vyloučení ISP z režimu bezpečného přístavu je také důležitá reálná vědomost obsahu. Například v případě, že sociální síť obsah mechanicky překontroluje. V oblasti dezinformací bych aktivní roli sociální sítě shledával v případě, kdy by sociální síť překontrolovala obsah prostřednictvím fackcheckerů, kteří by pro uživatele překontrolovali příspěvky a uvedli je na pravou míru. V tomto případě bych shledával odpovědnost sociální sítě nikoli za původní příspěvek, ale za

⁴² Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 12. července 2011, ve věci C-324/09, L'Oréal SA a další proti eBay International AG a další . Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: High court of Justice (England & Wales). Chancery Division – Spojené království, bod 113

informace poskytnuté factcheckery v momentě, kdy by se tyto informace ukázaly jako chybné. Sociální sítě totiž využívají služeb factcheckerů. Aktivní role sociální sítě je tedy u informací poskytnutých factcheckery zcela zřejmá a měla by sociální síť za tyto informace nést odpovědnost. Za původní příspěvek od uživatele by měla sociální síť nést odpovědnost pouze v případě, že by tento příspěvek, který by byl závadný, byl mechanicky zkontrolován a sociální síť by proti tomuto příspěvku nikterak nezareagovala, ať už například opravením factcheckerů nebo smazáním příspěvku.

4.2.2. Odlišnosti sociálních sítí od tradičních médií

Rozvojem internetu, a právě sociálních sítí se mění i způsoby, odkud lidé čerpají informace. Před internetem byly právě tradiční média hlavním zdrojem informací pro společnost a také byly tradiční média nejvýznamnějším nástrojem pro realizaci svobody projevu, pokud chtěl subjekt zaujmout svým projevem široké publikum.⁴³ V dnešní době čím dál více lidé k tomuto účelu získávání informací i realizace svobody projevu právě využívají sociální sítě, na které i tradiční média přidávají své příspěvky, články a reportáže, aby zvýšili dosah svého obsahu. Měli bychom tedy na sociální sítě pohlížet podobně jako na média a vyžadovat od nich i podobné povinnosti či zavádět podobnou právní regulaci?

Hlavním rozdílem mezi tradičními médii a sociálními sítěmi je fakt, že média mají absolutní kontrolu nad svým obsahem a samy si určují, co zveřejní. Oproti tomu na sociální sítě může každý přispívat jakýkoli obsah, pokud tento obsah neporušuje smluvní podmínky sociální sítě. Ondřej Moravec tvrdí že: „*Charakteristickým rysem mediálních služeb je jejich zaměření na obsah. V tom se redigované nelineární služby odlišují od datových úložišť a služeb typu Youtube, kde se poskytovatel služby soustředí jen na nabídnutí potřebné infrastruktury, zatímco konkrétní obsah je dodáván až samotným uživatelem.*“⁴⁴ Toto vnímám jako hlavní rozdíl mezi sociálními sítěmi a tradičními médii. Současně to vnímám jako hlavní benefit sociálních sítí oproti tradičním médiím.

Dalším rozdílem je pojetí odpovědnosti za obsah u sociálních sítí a tradičních médiích. Média jsou za obsah objektivně odpovědné. Naopak u sociálních sítí je, jak už jsem zmínil výše, zavedena koncepce tzv. bezpečného přístavu. Byť se sociální sítě v současné době stávají významnějším zdrojem pro čerpání informací než tradiční média, nepřijde mi jako

⁴³ MORAVEC, Ondřej. *Mediální právo v informační společnosti*. Praha: Leges, 2013, s. 21

⁴⁴ Tamtéž, s. 111

správná cesta aplikace právní úpravy odpovědnosti za obsah takovým způsobem, jaký je nastaven u tradičních médií. U objektivní odpovědnosti za obsah u sociálních sítí by hrozila příliš rozsáhlá fakultativní regulace obsahu ze strany sociálních sítí, což by mohlo ohrozit veřejnou diskuzi na sociálních sítích.⁴⁵

⁴⁵ SVOBODA, Tomáš. Sociální sítě a veřejný zájem, *Právník*, 2021, 7/2021, s. 594

5. Boj Evropské unie proti dezinformacím

Globální problematiku dezinformací si uvědomuje také Evropská unie, která aktivně podniká kroky v boji s dezinformacemi.

Významným krokem se v roce 2018 stalo vydání EU Code of Practise on Disinformation z dílny Evropské komise. Jedná se o první případ celosvětové dohody mezi Evropskou unií a velkými internetovými platformami o seberegulaci v zájmu potlačení šíření dezinformací. K podpisu tohoto kodexu došlo v říjnu 2018. Původními signatáři se tehdy staly Facebook (dnes společnost Meta), Twitter, Google, Mozilla a další aktéři z reklamního průmyslu. Následně se k těmto signatářům přidal i Microsoft a TikTok. To, že Evropská unie bere problém dezinformací vážně, dokazuje fakt, že v roce 2022 EU vydala novou verzi tohoto dokumentu, který původní kodex z roku 2018 rozšiřuje. K posílení snah dále řešit dezinformace přispěla také epidemie COVID-19, která ukázala nebezpečí dezinformací pro společnost.

5.1. Původní Evropský kodex zásad boje proti šíření dezinformací z roku 2018

Jak už jsem v úvodu této kapitoly zmínil, jedná se o první dokument Evropské unie, na kterém se Evropské komise dohodla s velkými internetovými platformami a současně se jedná o umírněnější verzi tohoto kodexu. Následující verze kodexu z roku 2022 klade na signatáře mnohem větší nároky.

V preambuli se můžeme dočíst, že signatáři si přiznávají „určitou úlohu, díky níž mohou přispět k řešení problémů spojených s dezinformacemi.“⁴⁶ Z tohoto by se dalo usuzovat, že tito signatáři, a tedy i velké sociální sítě si uvědomují, že dezinformace jsou problémem, který se jich bezprostředně týká a jsou ochotní spolupracovat ve snahách k řešení tohoto problému, což je bezpochyby dobré znamení.

Působnost kodexu je omezena pouze na „oblasti služeb poskytovaných ve státech, které jsou smluvními stranami Evropského hospodářského prostoru.“⁴⁷

V preambuli se dále uvádí, že kodex nenahrazuje stávající právní předpisy Evropské unie, a tedy by ani neměl být vykládán v rozporu s Listinou základních práv EU a s Evropskou

⁴⁶ 2018 Code of Practise on Disinformation, [online]. European Commission. Dostupné z <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2018-code-practice-disinformation> s. 1

⁴⁷ Tamtéž, s.2

úmluvou o lidských právech. U určitých ustanoveních především následující verze z roku 2022 však vnímám možná rizika rozporu s lidskoprávními předpisy, a to především s právem na soukromí.

5.1.1. Definice dezinformací podle kodexu zásad boje proti šíření dezinformací

Kodex samozřejmě také uvádí, co považuje za dezinformaci, kdy za dezinformaci považuje ověřitelně falešná nebo zavádějící sdělení, která kumulativně splňují 2 podmínky:

- a) „vzniká, prezentuje se a šíří za účelem ekonomického prospěchu nebo úmyslného podvádění veřejnosti“ a
- b) „může působit veřejné škody“ a je míněna jako „ohrožení demokratických politických a rozhodovacích procesů a veřejných statků, jako např. ochrany zdraví občanů EU, životního prostředí nebo bezpečnosti“⁴⁸

Poté vymezuje také to, co za dezinformace nepovažuje, a jedná se „o satiru, parodii, chyby ve zpravodajství, ale dokonce ani předpojaté zprávy a komentáře, které se jako vyhraněné jasně identifikují, a nijak se nedotýká závazných právních povinností, samoregulačních kodexů chování a norem týkajících se klamavé reklamy.“⁴⁹ Toto pravděpodobně cílí na různé konspirační teorie, kterým kodex tímto přiznává určitou ochranu. Problém shledávám v tom, že právě konspirační teorie jsou často šířeny způsobem a úmyslem, které splňují výše uvedené podmínky. Potom tedy může nastat situace, kdy totožná informace pod pojem dezinformace zapadat bude a tento kodex na ni cílit bude, a ve druhém případě za dezinformaci považována nebude, kdy zásadním rozlišovacím kritériem bude to, kdo informaci na platformu umístil a za jakým účelem. Pro signatáře to může znamenat problém ve zjišťování úmyslu toho, kdo informaci zveřejnil. Kodex však signatářům nenařizuje, aby takto veškeré informace hodnotil. Spíš bych řekl, že jim poskytuje možnost pro případ, kdy by takto rozlišovat chtěli.

⁴⁸ Tamtéž, s. 1

⁴⁹ Tamtéž

5.1.2. Účel kodexu

Účelem této první verze kodexu mělo být především obecně přijmout opatření proti dezinformacím, a to tak, že signatáři vyvinou snahu minimalizovat ekonomický prospěch pro šířitele dezinformací, celkově zlepšit transparentnost umístování reklam ve smyslu, proč se konkrétní reklamy zobrazují konkrétním uživatelům. Dalším cílem by mělo být potlačování falešných účtů a botů, které šíří dezinformace, a poskytnout uživatelům snadno přístupné nástroje umožňující nahlašování případů dezinformací. V neposlední řadě kodex považuje za důležité snížit viditelnost dezinformací a zároveň posílení věrohodných informací.⁵⁰

K zabezpečení těchto účelů se signatáři zavazují k určitým opatřením v oblasti kontroly umístování reklamy, politické reklamy a tematické reklamy zaměřené na aktuální problémy, integritu služeb, posílení spotřebitele a posílení vědecké obce. Ve stručnosti se jedná o opatření, která mají především demonetizovat reklamy, které zkreslují důležité informace, celkově zavést opatření, které sníží viditelnost a dosah dezinformací a zavedou pravidla proti zneužívání automatických botů a falešných účtů. Dále pak mají zvýšit transparentnost politických reklam tak, aby uživatelům bylo jasné, že se jedná o politickou reklamu. V neposlední řadě se signatáři zavazují, že budou podporovat jakékoli snahy v oblasti odhalování dezinformací, což bezpochyby míří na podporu factcheckerů.⁵¹

5.1.3. Kontrola plnění závazků

Pro kontrolu, jak se signatáři popasovali s plněním výše uvedených závazků, kodex vyžaduje, aby signatáři vypracovali výroční zprávu, kde uvedou, jaké konkrétní opatření zavedli a jak tato opatření přispěla v boji s dezinformacemi. Tyto výroční zprávy by měly být přezkoumatelné třetí stranou. Současně by signatáři v oblasti fungování kodexu měli spolupracovat a poskytovat informace Evropské komisi.⁵²

⁵⁰ Tamtéž, s. 3

⁵¹ Tamtéž, s. 4-8

⁵² Tamtéž, s. 8-10

5.1.4. Závěrem k původnímu kodexu z roku 2018

Tato původní verze ukázala pozitivní skutečnost, že velké soukromé společnosti dokážou spolupracovat s Evropskou unií a společně se shodnou na aktuální potřebě řešit dezinformace. Jak už jsem zmínil výše, původní verze je v podstatě umírněná a také nejméně konkrétní v oblasti toho, co po signatářích vyžaduje. Celkově jsem přesvědčen, že kodex z roku 2018 nastolil správný směr, jakým by se měly ubírat snahy v boji proti dezinformacím, a to směr spolupráce mezi státy a soukromými subjekty.

5.2. Pokyny Evropské komise k posílení kodexu zásad boje proti šíření dezinformací z roku 2021

Na kodex z roku 2018 navazuje posílená verze kodexu zásad boje proti dezinformacím z roku 2022. Tato verze původní kodex poměrně zásadně konkretizuje a stanovuje signatářům i nové povinnosti

Samotnému posílenému kodexu předcházely pokyny k řešení nedostatků kodexu z roku 2018.⁵³ Už z tohoto dokumentu bylo možno rozeznat, jakým směrem se Evropská komise snaží vydat a v jakých oblastech chce kodex z roku 2018 rozšířit. Nový kodex by měl posílit demonetizaci dezinformací, zlepšit integritu služeb, posílit práva uživatelů, vytvořit robustnější monitoring, dbát na transparentnost, rozšířit spolupráci s factcheckerskou komunitou a výzkumníky atd. Samotné pokyny jsou svým způsobem také reakcí na pandemii viru COVID-19, který dle Evropské komise ukázal na nebezpečí dezinformací pro společnost.

Posílený kodex by se neměl omezovat pouze na dezinformace (tak jak si dezinformace vymezil), ale měl by se také zaměřit na misinformace, které nejsou šířeny se zlým úmyslem. Právě kvůli pandemii COVID-19 se ukázalo, že i tyto misinformace mohou být pro společnost nebezpečné, pokud se stanou virálními.⁵⁴

Další požadavek, který vnesly pokyny z roku 2021, je na širší spolupráci s factcheckerskou komunitou a vědeckou obcí. V průběhu pandemie se aktivita factcheckerů navýšila, ale k tomu, aby tyto aktivity byly co nejefektivnější, chybělo nějaké centralizované uložení, z kterého by mohli factcheckeři čerpat.⁵⁵

⁵³ 2021 European Commission Guidance on Strengthening the Code of Practice on Disinformation [online]. European Commission. Dostupné z https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_2585

⁵⁴ Tamtéž, s. 4-5

⁵⁵ Tamtéž, s. 4

S komunitou factcheckerů také souvisí založení a spolupráce signatářů s observatoří digitálních médií (European Digital Media Observatory, zkráceně EDMO).⁵⁶ Jedná se o komunitu factcheckerů, akademiků a výzkumníků. Vedení EDMO je zcela nezávislé na veřejných orgánech i na Evropské komisi. EDMO je řízeno konsorciem vedeným Evropským univerzitním institutem ve Florencii. EDMO je založeno na činnosti v 5 oblastech:

1. *„mapování organizací provádějících kontrolu faktů v Evropě a jejich podpora podporou společných a přeshraničních aktivit a specializovaných školicích modulů.*
2. *mapování, podpora a koordinace výzkumných činností v oblasti dezinformací na evropské úrovni, včetně vytváření a pravidelné aktualizace globálního úložiště recenzovaných vědeckých článků o dezinformacích.*
3. *vybudování veřejného portálu poskytujícího mediálními odborníkům, učitelům a občanům informace a materiály zaměřené na zvýšení informovanosti, budování odolnosti vůči online dezinformacím a podporu kampaní zaměřených na mediální gramotnost.*
4. *návrh rámce pro zajištění bezpečného a soukromí chráněného přístupu k datům platform pro akademické výzkumníky, kteří se snaží lépe porozumět dezinformacím.*
5. *podpora veřejných orgánů při sledování politik zavedených online platformami s cílem omezit šíření a dopad dezinformací.*⁵⁷

Zlepšení by se také mělo týkat transparentnosti. Signatáři by měli například jasně vysvětlit inzerentům, co jejich reklama porušila a proč byla odstraněna.⁵⁸

Již v těchto pokynech se rozvíjí myšlenka, aby factcheckingu byly podrobeny i služby soukromých chatovacích aplikací. Samozřejmě tato kontrola soukromých chatů má být provedena v souladu s právem na soukromí.⁵⁹ Otázkou zůstává, zda se tato kontrola soukromých chatů dá zavést bez nepřiměřeného zásahu do soukromí. Jakákoli mechanická kontrola by, dle mého názoru, byla nepřiměřeným zásahem do soukromí. Pokud však půjde pouze o automatické nástroje, které poukáží na možnou dezinformaci, tak jak tyto pokyny stanovují jako příklad, bylo by to dle mého názoru v pořádku.

⁵⁶ Tamtéž, s. 6

⁵⁷ European Commission. *European Digital Media Observatory (EDMO)* [online]. digital-strategy.ec.europa.eu [cit. 19.8. 2022]. Dostupné na <<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-digital-media-observatory>>.

⁵⁸ 2021 European Commission Guidance on Strengthening the Code of Practice on Disinformation, s. 8 [online]. European Commission. Dostupné z https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_2585

⁵⁹ Tamtéž, s. 16

5.3. Posílený Evropský kodex zásad boje proti šíření dezinformacím z roku 2022

Posílený kodex se dělí celkem na 10 kapitol, kterými reaguje a dále rozvíjí požadavky stanovené v pokynech Evropské komise. V každé kapitole je velmi dopodrobna rozepsáno, jakým způsobem a komu mají signatáři oznamovat kroky, které podnikly v zájmu dosažení cílů, které po nich posílený kodex vyžaduje. S touto oznamovací povinností souvisí vyžadovaná spolupráce s Evropskou komisí, s EDMO a s ERGA (European Regulators Group for Audiovisual Media Services). Právě těmto subjektům mimo jiné mají být postupy signatářů oznamovány. Posílený kodex je vypracován a má být aplikován v souladu s obsahem aktu o digitálních službách⁶⁰, kterému se budu věnovat v další podkapitole.

5.3.1. Kontrola umístování reklamy

Jako první okruh, který posílený kodex řeší, je opět reklama, její monetizace a umístění. Na signatáře, jejichž služby umožňují právě umístování reklam, se klade požadavek, aby zdokonalili své systémy v oblasti rozeznávání dezinformací a demonetizace reklam, které dezinformace obsahují. Dále mají signatáři učinit kroky, které povedou k tomu, aby se reklamy, které jsou v pořádku, neumísťovaly vedle dezinformačního obsahu, aby tím nebyli inzerenti reklam poškozeni.⁶¹ Dále se v této kapitole klade důraz na to, aby příslušní signatáři spolupracovali mezi sebou a spolupracovali i s dalšími subjekty, kteří mají vliv na monetizaci obsahu, jako jsou například zprostředkovatelé elektronických plateb atd., aby co nejvíce zefektivnili opatření vedoucí k demonetizaci reklam obsahujících dezinformace.⁶²

⁶⁰ The Strengthened Code of Practice on Disinformation 2022, s. 2 [online] European Commission. Dostupné z <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2022-strengthened-code-practice-disinformation>

⁶¹ Tamtéž, s. 5

⁶² Tamtéž, s. 8

5.3.2. Politické reklamy

Následující kapitola navazuje na problematiku reklam. Řeší totiž politické reklamy. Signatáři mají ve svých podmínkách jasně a jednoznačně stanovit, jaká forma politické reklamy je na jejich platformě povolena a jaká je zakázána. Kodex také ukládá signatářům povinnost, aby byly tyto politické reklamy řádně označeny, aby uživatel byl obeznámen s tím, že se jedná o placený obsah, který obsahuje politickou reklamu.⁶³ Uživatelé by měli být seznámeni s důvodem, proč se konkrétní politická reklama zobrazuje právě jim. Například se může jednat o politickou reklamu týkající se problému v okolí uživatele nebo reklamu týkající se zájmu uživatele.⁶⁴ Na politickou reklamu by se měli signatáři zaměřit především v období voleb v jednotlivých členských státech a následně by měli data a své závěry poskytnout veřejnosti a stálé operační skupině, pro následnou diskuzi o dalším postupu v oblasti politické reklamy a v oblasti nebezpečí dezinformací, které se šíří prostřednictvím politické reklamy.⁶⁵

5.3.3. Integrita služeb

Další kapitola se zabývá integritou služeb. Tak jak výše zmíněné pokyny uvedly, pozornost by se neměla omezit pouze na dezinformace, ale měly by se řešit i misinformace. Proto by měli signatáři do svých systémů zavést pojistky a nástroje jak proti dezinformacím, tak i proti misinformacím.⁶⁶ Tato kapitola pracuje s pojmem „nepřípustné manipulativní chování“, do kterého zařazuje například zakládání falešných profilů, neoznačený placený obsah influencerů, ale i škodlivé použití nové technologie deepfake,⁶⁷ která umožňuje vyměnit obličej osoby na obrázku, nebo dokonce i ve videu za obličej jiné osoby. Tímto způsobem se pak známým osobnostem nebo politikům dají vkládat do úst výroky, které nikdy neřekli. S tímto pojetím nepřípustného manipulativního chování pak mají signatáři pracovat a ve svých podmínkách opět jasně stanovit, jaké chování považují za nepřípustně manipulativní a tím pádem na jejich platformě zakázané.

⁶³ Tamtéž, s. 10

⁶⁴ Tamtéž, s. 13

⁶⁵ Tamtéž, s. 14

⁶⁶ Tamtéž, s. 15

⁶⁷ Tamtéž, s. 16

Následně se v této kapitole pojednává o transparentnosti a spolupráci mezi signatáři. Spolupráce by měla být založena na sdílení informací relevantních pro dosažení cílů tohoto kodexu.⁶⁸

⁶⁸ Tamtéž, s. 17

5.3.4. Posílení postavení uživatelů

Posílený kodex se dále zabývá posílením postavení uživatelů, tak jak bylo uvedeno v pokynech Evropské komise. Signatáři mají poskytnout uživatelům vhodné nástroje k rozlišení dezinformací a vhodné nástroje umožňující uživatelům nahlašovat obsah, který považují za dezinformační. Má být také brán zřetel, aby se signatáři zapojili do iniciativ Evropské unie v oblasti mediální gramotnosti a podpory kritického myšlení. V zájmu těchto iniciativ by signatáři měli šířit osvětu právě o těchto tématech a o problematice dezinformací.⁶⁹

Jednou z metod uvedenou v této kapitole, týkající se posílení uživatelů, je zavedení systému prioritizace určitých informací před jinými ve smyslu, jak velký dosah na platformě budou mít. Pokud signatář takový systém využívá, musí přesně určit kritéria a parametry, podle kterých jsou informace hodnoceny. Může se jednat například i o předchozí aktivity uživatele. Pokud se třeba uživatel již dříve provinil a zveřejnil obsah, který nebyl v souladu s povoleným obsahem na určité platformě, dosah jeho příštího příspěvku může být snížen bez ohledu na povahu informace, která je v příspěvku obsažena. Takový systém, který hodnotí i předchozí aktivitu uživatelů, používá také Facebook.⁷⁰ Vhodnější by, dle mého názoru, bylo tyhle systémy prioritizace omezit pouze na hodnocení obsahu informace. Nepřijde mi totiž spravedlivé, aby totožná informace měla různý dosah podle toho, jaký uživatel informaci zveřejnil. Pravděpodobně je tento systém omezování dosahu u obsahu zveřejněným „hříšníky“ efektivnější, ale zastávám názor, že totožná informace má stejnou hodnotu nezávisle na tom, který subjekt ji zveřejní.

Posílení uživatelů se také týká nástrojů, které využívají nezávislé factcheckery. Proto by signatáři měli zavést nástroje, které budou označovat obsah ověřený factcheckery tak, aby uživatel snadno rozeznal obsah, který byl ověřen. S množstvím členských států a různých jazyků používaných v členských státech vzniká potřeba spolupracovat s nezávislými factcheckery z různých členských států a rozšířit snahy signatářů o zavedení těchto nástrojů v co možná nejvíce jazycích používaných napříč členskými státy.⁷¹

Uživatelům by měly být poskytnuty nástroje, které jim umožní informovaná rozhodnutí tak, aby měli možnost co nejsnadněji rozeznat nepravdivá či zavádějící sdělení. Zejména

⁶⁹ Tamtéž, s. 18-19

⁷⁰ Transparency center, *Dezinformace, podrobnosti o zásadách* [online]. transparency.fb [cit. 21. 8. 2022]. Dostupné na <<https://transparency.fb.com/cs-cz/policies/community-standards/misinformation/>>

⁷¹ The Strengthened Code of Practice on Disinformation 2022, s. 21-22 [online] European Commission. Dostupné z <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2022-strengthened-code-practice-disinformation>

pokud se jedná o sdělení veřejného zájmu. Může se například jednat o znaky důvěryhodnosti u obsahu, které budou obsahu udělovat nezávislé třetí strany, typicky od nezávislých factcheckerů. Zároveň by opět signatáři měli ve svých podmínkách uvést, jakým způsobem obsah hodnotí s tím, že tato kritéria by měla být apolitická, nezaujatá a nezávislá.⁷²

Posílený kodex také upravuje možnost uživatelů podílet se na boji s dezinformacemi a s jiným závadným obsahem, který porušuje podmínky té dané platformy. Jedná se o nástroje, které jsou obecně u většiny příslušných signatářů již zavedeny, a to o nástroje nahlašování závadného obsahu. Signatáři mají uživatelům poskytnout pohodlnou možnost nahlásit obsah, který považují za závadný. Současně se signatáři musí ve svých systémech vypořádat s problematikou masového nahlašování tak, aby byl jejich systém proti takovému fenoménu zabezpečen.⁷³

V případě, že je uživatel nějak postižen, například, že jeho obsah byl označen, smazán demonetizován a podobně, mělo by mu být umožněno od příslušného platformy se proti takovému zásahu odvolat. Tento odvolací systém by měl být transparentní, objektivní a nemělo by při jeho vyřizování docházet k nepřiměřeným průtahům.⁷⁴

Další část kapitoly o posílení uživatelů je, dle mého názoru, nejkontroverznější částí celého posíleného kodexu. Jedná se o téma avizované již v pokynech Evropské komise, o kterém jsem už pojednával výše, a to o určitou kontrolu soukromých chatovacích aplikací. Signatáři by měli přijmout opatření, které mají uživatelům pomoci identifikovat dezinformace v soukromých chatech. Z podstaty věci s těmito opatřeními může dojít k zásahu do práva na soukromí, a proto by měli signatáři dbát na ochranu právě tohoto práva. Pro dosažení tohoto cíle mohou signatáři spolupracovat s třetími stranami, typicky se nabízejí opět nezávislé factcheckerské organizace. Kodex například nabízí příklad, že by určité informace měly označení od factcheckerů (pokud tato informace jimi byla již přezkoumána) a toto označení by se v soukromých chatech uživateli zobrazilo.⁷⁵ Taková automatická kontrola by samozřejmě nikterak zásadně do práva na ochranu soukromí nezasahovala, problém by nastal, kdyby docházelo k přímému mechanickému překontrolování soukromých chatů buď ze strany zaměstnanců dané platformy, nebo ze strany nezávislých factcheckerů. V tento moment by se, dle mého názoru, jednalo o nepřiměřený zásah do práva na ochranu soukromí uživatelů. Tento

⁷² Tamtéž, s. 23

⁷³ Tamtéž, s. 25

⁷⁴ Tamtéž

⁷⁵ The Strengthened Code of Practice on Disinformation 2022, s. 26 [online] European Commission. Dostupné z <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2022-strengthened-code-practice-disinformation>

způsob (dle mého nepřiměřený zásah do práva na ochranu soukromí) Evropská unie plánuje v chystaném nařízení, které má předcházet pohlavnímu zneužívání dětí.⁷⁶

5.3.5. Podpora výzkumu

Další kapitola se zabývá posílením výzkumu v oblasti dezinformací. Signatáři by měli spolupracovat s výzkumníky a poskytovat jim určitá data pro účely výzkumu v oblasti dezinformací. Dále by měli signatáři tyto výzkumné aktivity podporovat. Následně by i tyto komunity a organizace, zabývající se výzkumem dezinformací, měly poskytovat jejich závěry, výzkumné metody atd. ostatním signatářům, stále operační skupině a veřejnosti.⁷⁷

5.3.6. Podpora factcheckingové komunity

Na podporu výzkumu navazuje kapitola o podpoře factcheckingu. Jak už je z výše popsaných kapitol zřejmé, ustanovení o factcheckerech prozařuje téměř všemi kapitolami tohoto posíleného kodexu. Z toho je možné usoudit, že kodex právě factchecking považuje za jeden z hlavních prostředků v boji s dezinformacemi. Tato kapitola funguje spíše jako takové shrnutí a upřesnění toho, co kodex požaduje od signatářů v oblasti factcheckingu napříč všemi kapitolami. Signatáři tedy mají zavést transparentní a nediskriminující spolupráci mezi nimi a komunitou factcheckerů Evropské unie a dalšími nezávislými factcheckingovými organizacemi. Cílem je také rozšířit spolupráci napříč členskými státy tak, aby bylo pokryto factcheckingem co možná nejvíc jazyků členských států. Signatáři mají factchecking zavést přímo do svých platforem a s tím souvisí součinnost signatářů a poskytování všech možných relevantních informací factcheckerům, aby jejich práce byla co možná nejefektivnější. Naproti tomu organizace factcheckerů mají postupovat podle striktních etických a transparentních pravidel tak, aby nebylo pochyb o jejich nezávislosti. Může se jednat například o splňování požadavků pro ověřené signatáře Kodexu zásad Mezinárodní sítě pro kontrolu faktů (Internacional Fact-checking Network nebo zkráceně IFCN).⁷⁸

⁷⁶ Návrh Evropského parlamentu a Rady COM(2022) 209 final ze dne 11. května 2022, kterým se stanoví pravidla pro předcházení pohlavnímu zneužívání dětí a boj proti němu

⁷⁷ The Strengthened Code of Practice on Disinformation 2022, s. 26-30 [online] European Commission. Dostupné z <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2022-strengthened-code-practice-disinformation>

⁷⁸ Tamtéž, s. 31-34

5.3.7. Transparentnost

Transparentnost je (podobně jako factchecking) pojem prolínající se celým posíleným kodexem. Proto, aby bylo zřejmé, jak se jednotliví signatáři vypořádávají s plněním cílů posíleného kodexu, mají signatáři zřídit centrum transparentnosti ve formě veřejné webové stránky, a to do 6 měsíců od podpisu posíleného kodexu. Stránky a informace na nich mají být relevantní a mají být průběžně aktualizovány, a to do 30 dní od okamžiku, kdy proběhla nějaká relevantní změna.⁷⁹

5.3.8. Stálá operační skupina

Předposlední kapitola se věnuje pojmu, se kterým se opět pracuje skrze všechny kapitoly, a to je stálá operační skupina (permanent Task-force). Jejím cílem je sledovat, jakým způsobem se kodex aplikuje, a měla by pracovat na jeho zdokonalování s ohledem na vývoj technologií, společnosti atd.. Stálá operační skupina se skládá ze signatářů, zástupců ERGA a EDMO a předsedá jí Evropská komise. Operační skupině mohou také pomáhat třetí strany, především tu mluvíme o odbornících, kteří mohou činnost operační skupiny zefektivnit. Schůze stálé operační skupiny by měly být pravidelné. Minimálně kodex uvádí každých 6 měsíců a měly by mít podobu plenárního zasedání. Kodex vypisuje úkoly, kterými by se měla operační skupina zabývat. Mezi tyto úkoly patří například koordinovaná spolupráce a zavedení způsobu, jakým se bude postupovat v případě rizikových situací, jako jsou například volby nebo nějaká krize podobná například pandemii COVID-19. Dalším příkladem je také propagace kodexu a integrace nových signatářů.⁸⁰

5.3.9. Monitoring kodexu

Poslední kapitolou je kapitola, která řeší monitoring posíleného kodexu. Aby se mohl kodex dále vylepšovat a aby se do budoucna odstranily nedostatky i tohoto posíleného kodexu, je důležité, aby se způsob, jakým se kodex implementuje, a jeho celkové dopady sledovaly a kontrolovaly. Klíčovými pomocníky pro kontrolu, jak už je asi z předchozích kapitol jasné, je stálá operační skupina a transparentní centra signatářů. Signatáři se v této

⁷⁹ Tamtéž, s. 35-36

⁸⁰ Tamtéž, s. 36-38

kapitole zavazují, že využijí dostatečné finanční a lidské zdroje na to, aby bylo zajištěno naplnění požadavků, které jim kodex ukládá. Obecně tato kapitola pojednává o tom, jakým způsobem a komu mají signatáři oznamovat určité informace. Opět se v této kapitole klade důraz na speciální situace typu voleb nebo krizí.⁸¹

5.3.10. Závěrem k posílenému kodexu zásad boje proti šíření dezinformací z roku 2022

Na závěr bych k posílenému kodexu zásad boje proti dezinformacím dodal, že z něho mám smíšené pocity. Kladně rozhodně hodnotím jeho podporu a konkretizaci využívání facthackerů, reagování na nové technologie, které umožňují efektivnější manipulaci publikem, zvýšený důraz na transparentnost a práva uživatelů, především možnosti uživatelů bránit se proti rozhodnutím ISP, kterými byli uživatelé omezeni.

Bohužel v praxi u Facebooku tyto možnosti nefungují tak dokonale, jak je vyžaduje kodex. Jak tedy tuto oblast upravuje Facebook? Pokud byl příspěvek uživatele odebrán, má uživatel právo, aby bylo toto rozhodnutí přezkoumáno. To však ještě neznamená, že přezkoumáno bude. Sám Facebook ve svých podmínkách přiznává, že nezvládají vyřizovat všechny tyto žádosti. Doslova Facebook svým uživatelům vzkazuje toto: *“...Pokud jsme vám stáhli obsah, který podle vás neporušuje zásady komunity, můžete požádat o jeho kontrolu. My pak naše rozhodnutí znovu přezkoumáme (pokud to bude v našich silách)...”*⁸² Mimo možnost požádat Facebook o přezkoumání rozhodnutí, poskytuje Facebook svým uživatelům možnost odvolat se k dozorčí radě. I tato možnost má své podmínky. Odvolání k dozorčí radě je podmíněno předchozím přezkoumáním ze strany Facebooku. Bohužel i u tohoto odvolání neexistuje nárok uživatele na přezkoumání odvolání ze strany dozorčí rady, protože dozorčí rada si vybírá případy, které bude řešit.⁸³ Uživatel tedy v případě Facebooku nemá jistotu, že rozhodnutí Facebooku týkající obsahu uživatele bude přezkoumáno. Úpravu možnosti odvolat se proti rozhodnutí o obsahu ze strany příslušného signatáře tak, jak ji upravuje posílený kodex, pokládám za velmi důležitou v oblasti ochrany práv uživatelů a systém odvolání Facebooku pokládám jako absolutně nedostačující v porovnání s tím, co vyžaduje posílený kodex.

⁸¹ Tamtéž, s. 39-40

⁸² Centrum nápovědy. *Myslím si, že Facebook neměl odstranit můj příspěvek* [online]. facebook.com [cit. 22. 8. 2022]. Dostupné na <https://www.facebook.com/help/2090856331203011?helpref=faq_content>

⁸³ Centrum nápovědy. *Jak se můžu proti rozhodnutí Facebooku ohledně obsahu odvolat k dozorčí radě?* [online]. facebook.com [cit. 22. 8. 2022]. Dostupné na <<https://www.facebook.com/help/346366453115924>>

Z čeho mám ovšem obavy, tak jsou tendence zásahů do soukromí uživatelů. Podle mě by se dezinformace jakožto společenský problém, měly řešit především ve veřejném prostoru. Naopak v soukromé konverzaci by kontrola dezinformací třetí stranou neměla mít místo. Ať už jde o komunikaci prostřednictvím online platformy, pořád se jedná povětšinou o konverzace mezi dvěma osobami, ve které mohou být tématem i velmi soukromé informace, které se týkají osobního života těchto osob. Nevidím tedy důvod, proč by měly být konverzace na sociálních sítích takto kontrolovány a ostatní formy konverzací nikoli (například telefonická konverzace nebo konverzace dvou osob v hospodě).

Pokud si dosadíme do testu proporcionality a za stanovený cíl si určíme „snížení šíření dezinformací“, tak kritérium vhodnosti by mohlo být splněno, protože by se tím opravdu mohlo snížit šíření dezinformací. Co se týče potřebnosti, tam už tolik přesvědčený nejsem. Kodex nabízí spoustu možností, které mají za cíl také omezování šíření dezinformací. Kontrola soukromých chatů sice může přispět k dosažení tohoto cíle, ale rozhodně se nejedná o jediný nástroj, který může omezit šíření dezinformací. Dle mého názoru však nemůže být splněno kritérium přiměřenosti v užším slova smyslu. Dezinformace mi neprijdou jako dostatečný důvod pro kontrolu soukromé konverzace. Dokonce ani nevnímám dezinformace v soukromé konverzaci (ať už se jedná o jakoukoli formu soukromé konverzace), jako zásadní společenský problém. Zásadním problémem se stávají především, pokud jsou projevovány veřejně, jak už jsem ostatně zmínil výše.

5.4. Akt o digitálních službách

V minulé podkapitole zabývající se posíleným kodexem zásad boje proti dezinformacím jsem se již o tomto nařízení zmiňoval. Na konečné podobě tohoto nařízení, které vypracovala Evropská komise, se shodly členské státy s Evropským parlamentem 23. dubna 2022. Nařízení vstoupilo v platnost 16. listopadu 2022 a platformy od tohoto data mají 3 měsíce na to, aby oznámily na svých internetových stránkách a Komisi počet svých aktivních koncových uživatelů. Akt o digitálních službách bude plně použitelný od 17. února 2024, přičemž do tohoto data musí členské státy zmocnit národní koordinátory digitálních služeb.⁸⁴ Jedná se o právní úpravu digitálních služeb, které zahrnují zprostředkovatelské služby,

⁸⁴ Evropská komise. *Akt o digitálních službách: zajištění bezpečného online prostředí odpovědného vůči uživatelům* [online]. ec.europa.eu [cit. 29. Listopadu 2022]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment_cs>

hostingové služby, další online platformy zahrnující například internetové tržiště nebo obchody s mobilními aplikacemi, ale i sociální média a sociální sítě.

Důležitost tohoto nařízení ve vztahu k tématu mé diplomové práce je dosti zásadní. Nejenže obsahuje úpravu, která se přímo týká sociálních sítí, ale upravuje totiž odlišně některá pravidla především v oblasti odpovědnosti a transparency v závislosti na tom, o jak velkou platformu se jedná.

Akt se zabývá nastavením pravidel v oblasti odstraňování nelegálního obsahu, ochrany práv uživatelů, pokud jim byl obsah neoprávněně smazán, transparentnosti, regulace reklamy a algoritmů používaných k doporučování obsahu uživatelům, odpovědnosti platform a další.⁸⁵

Cílem Aktu o digitálních službách je:

„-lepší ochrana spotřebitelů a jejich základních práv v online prostředí,

-nastavení vysoce transparentního prostředí, kde budou mít online platformy jasné povinnosti,

-podpora inovací, růstu a konkurenceschopnosti v rámci jednotného trhu“⁸⁶

5.4.1. Pozadí Aktu o digitálních službách

Problematiku, kterou upravuje akt o digitálních službách, doposud upravovala směrnice o elektronickém obchodu, která mimo jiné upravuje i odpovědnost zprostředkovatelů služeb informační společnosti. S rozvojem právě digitálních služeb vyvstala i nová rizika, která nejsou adekvátně pokryta právě ve směrnici o elektronickém obchodu, a Akt o digitálních službách má tedy za cíl tato rizika pokrýt a směrnici o elektronickém obchodu doplnit. Impulzem pro tvorbu nového nařízení, které by se věnovalo digitálnímu prostředí, byla také koronavirová krize.⁸⁷

⁸⁵ REDAKCE. Komise navrhla nová pravidla pro digitální platformy. *Obchodněprávní revue* [online databáze] 1/2021, s. 55 [cit 11. listopadu 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

⁸⁶ Evropská komise. *Akt o digitálních službách: zajištění bezpečného online prostředí odpovědného vůči uživatelům* [online]. ec.europa.eu [cit. 17.10.2022]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment_cs>.

⁸⁷ Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2020/0361 (COD) o jednotném trhu digitálních služeb (akt o digitálních službách) a o změně směrnice 2000/31/ES. ze dne 15.12.2020, Úř. věst L 178, 17. července 2000 s. 1

Akt o digitálních službách je jednou z dalších snah Evropské unie o posílení a ochranu demokracie a doplňuje tak Evropský akční plán pro demokracii.⁸⁸ Akt o digitálních službách by měl být doplňován kodexy chování, jako je například výše zmíněný posílený kodex zásad boje proti šíření dezinformací. Jelikož účast na kodexech je pro subjekty dobrovolná, důvodová zpráva k tomuto aktu uvádí, že by měla být účast subjektu na některém kodexu chování zohledněna při posuzování, zda se subjekt dopustil porušení tohoto nařízení.⁸⁹

5.4.2. Odpovědnost ISP podle Aktu o digitálních službách

Tento akt ruší články 12 až 15 směrnice o elektronickém obchodu, které upravují odpovědnost ISP za obsah na jejich platformě, a nahrazuje je ve svých člancích 3 až 7. Jedná se o upravenou, ale velmi podobnou úpravu odpovědnosti ISP, jako tomu bylo v úpravě směrnice o elektronickém obchodu. Pokud jde o úpravu odpovědnosti hostingových služeb, do kterých řadíme i Facebook (jak už jsem zmínil výše), tak ta byla doplněna o ustanovení, které uvádí, že vyloučení odpovědnosti „...se nepoužije s ohledem na odpovědnost online platform, které spotřebitelům umožňují uzavírat s obchodníky smlouvy na dálku, podle práva v oblasti ochrany spotřebitele, pokud tato online platforma předkládá dotyčné informace či jinak umožní dotyčnou konkrétní transakci způsobem, jenž průměrného spotřebitele, který je přiměřeně informovaný, vede k domněnce, že informace nebo výrobek či služba, které jsou předmětem transakce, jsou poskytovány samotnou online platformou nebo příjemcem služby, který jedná z jejího pověření nebo pod jejím dohledem.“⁹⁰ Touto úpravou dochází k navýšení ochrany spotřebitele, a po online platformách bude tedy v tomto ohledu vyžadována větší transparentnost. Základní podmínky pro vyloučení odpovědnosti u hostingových služeb však zůstaly nezměněny od původní úpravy směrnicí o elektronickém obchodu. Jedná se tedy stále o nevědomost o nezákonném obsahu nebo o přijetí opatření proti nezákonnému obsahu v okamžiku, kdy se o tomto obsahu poskytovatel dozví.⁹¹ Stejně jako směrnice o elektronickém obchodu ani Akt o digitálních službách poskytovatelům hostingových služeb neukládá obecnou povinnost sledovat obsah na jejich platformě nebo aktivně vyšetřovat okolnosti, které by naznačovaly protiprávnost. Zároveň ale pokud takto sami poskytovatelé

⁸⁸ REDAKCE. Evropský parlament schválil úpravy týkající se digitálních služeb. *Obchodněprávní revue*. [online databáze] 3/2022, s. 209 [cit. 20. října 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

⁸⁹ Důvodová zpráva k návrhu Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2020/0361 (COD) o jednotném trhu digitálních služeb (akt o digitálních službách) a o změně směrnice 2000/31/ES. ze dne 15.12.2020, s. 34, bod 68

⁹⁰ Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2020/0361 (COD) o jednotném trhu digitálních služeb (akt o digitálních službách) a o změně směrnice 2000/31/ES. ze dne 15.12.2020, s. 46, čl. 5 ods. 3

⁹¹ Tamtéž, s. 46, čl. 5 ods. 1

dobrovolně činí, nedělá je to nezpůsobilými pro zproštění odpovědnosti.⁹² Takto tedy Akt o digitálních službách rozeznává aktivní a pasivní hosting a svým mírným doplněním úpravy podle směrnice o elektronickém obchodu reaguje na nejasnosti, které směrnice vyvolávala.

Členské státy, respektive jejich vnitrostátní justiční nebo správní orgány budou mít podle článku 8 Aktu o digitálních službách možnost ovlivnit nezákonný obsah vyskytující se na platformách poskytovatelů zprostředkovatelských služeb. Tyto orgány budou totiž moci vydat příkazy k přijetí opatření proti nezákonnému obsahu, pokud tento obsah porušuje právo Evropské unie, potažmo vnitrostátní právo, které je v souladu s právem Unie. Konkrétní poskytovatelé poté budou mít povinnost bez zbytečného odkladu informovat orgán, který příkaz vydal, o přijatých opatřeních, která mají naplnit požadavky příkazu. Příkazy budou muset přesně identifikovat konkrétní obsah, z jakého důvodu jej pokládají za nezákonný, a také informovat poskytovatele o opravných prostředcích, které má poskytovatel nebo příjemce služby k dispozici. Článek 8 Aktu o digitálních službách tímto dává členským státům možnost efektivně bojovat proti nezákonnému obsahu, a to se může také týkat boje s dezinformacemi, pokud příslušný orgán vyhodnotí, že daná dezinformace porušuje právo Unie, popřípadě vnitrostátní právo.

I uživatelé služby mají podle tohoto nařízení právo pomoci poskytovateli zprostředkovatelských služeb v odhalování nezákonného obsahu. Tito poskytovatelé budou mít podle článku 14 Aktu o digitálních službách povinnost zavést mechanismy, které umožní jejím uživatelům podávat oznámení příslušnému poskytovateli zprostředkovatelských služeb o obsahu, který daný subjekt považuje za nezákonný. Daný poskytovatel poté uvědomí oznamovatele (pokud mu bude znám) o tom, jak o daném obsahu rozhodl a jaká opatření přijal.

5.4.3. Transparentnost v oblasti moderování obsahu

Další částí úpravy nezákonného obsahu je transparentnost poskytovatelů v této oblasti. Článek 13 Aktu o digitálních službách poskytovatelům zprostředkovatelských služeb ukládá povinnost zveřejňovat zprávy o veškerém moderování obsahu na jejich platformě. Zprávy se mají zveřejňovat jednou ročně a mají obsahovat informace o počtu příkazů podle článku 8 a 9 Aktu o digitálních službách, které jim byly adresovány, o počtu oznámení podle článku 14, o opatření, které na základě těchto příkazů a oznámení přijali, a o průměrné době pro přijetí

⁹² Tamtéž, s. 46, čl. 6 a 7

těchto opatření. Dále má zpráva obsahovat podrobné informace o moderování obsahu z vlastní iniciativy poskytovatele zprostředkovatelských služeb a o počtu stížností dle článku 17 Aktu o digitálních službách. Druhý odstavec článku 13 z této povinnosti vyjímá malé podniky a mikropodniky. Malé podniky definuje doporučení 2003/361/ES jako podniky zaměstnávající méně než 50 zaměstnanců, jejichž obrat nebo roční bilanční suma nepřesahuje 10 milionů EUR, a mikropodniky jsou definovány jako podniky, které zaměstnávají méně než 10 zaměstnanců a jejich obrat nebo roční bilanční suma nepřesahuje 2 miliony EUR.⁹³ Společnost Meta, která spravuje Facebook, tyto hodnoty bezpochyby převyšuje, tudíž tato pravidla týkající se transparentnosti se budou týkat i Společnosti Meta.

5.4.4. Ochrana uživatelů online platformy

Co se týká ochrany uživatelů online platform, Akt o digitálních službách zahrnuje v článku 15 povinnost poskytovatele hostingových služeb řádně odůvodňovat svá rozhodnutí o odstranění obsahu. Odůvodnění musí být jasné a srozumitelné, musí uživatele, kterého se toto rozhodnutí týká, informovat o tom, z jakého důvodu byla informace smazána a které konkrétní podmínky poskytovatele porušuje, popřípadě které konkrétní ustanovení právního předpisu porušuje, pokud by se mělo jednat o nezákonný obsah. Dále musí být daný uživatel informován o možných opravných prostředcích, které může využít. Na toto dále navazuje 3. oddíl Aktu o digitálních službách, který ukládá povinnost pro online platformy zavést interní systém pro vyřizování stížností. Z těchto povinností však také vyjímá malé podniky a mikropodniky.

Tato pravidla jsou formulována podobně jako je formuluje posílený kodex zásad boje proti dezinformacím, a tedy by, dle mého názoru, měl Facebook své podmínky v této oblasti zdokonalit, protože stávající systém vyřizování stížností Facebooku je ve světle požadavků kodexu i aktu o digitálních službách nedostačující.

Akt totiž (podobně jako výše zmíněný kodex) platformě ukládá povinnost zajistit uživateli možnost podat stížnost proti rozhodnutí, kterým byla informace smazána nebo k ní byl odepřen přístup, kterým mu byla služba částečně nebo trvale pozastavena nebo kterým byl účet uživatele pozastaven nebo ukončen. Zároveň budou muset platformy efektivně tyto stížnosti vyřizovat. To znamená objektivně, s náležitou péčí a bez značných průtahů. Pokud

⁹³ Doporučení Komise 2003/361/ES o definici malých a středních podniků. ze dne 6.5.2003. Úř. věst. L 124, 20. května 2003, čl 2

platforma při vyřizování stížnosti zjistí, že zde není důvod ke smazání informace či k jinému postihu, rozhodnutí bez zbytečných průtahů zruší. Platformy také mají povinnost uživatelům sdělit informace relevantní pro rozhodnutí o stížnosti a poučit jej o možnosti mimosoudního řešení sporů. Akt také zakazuje, aby se o stížnostech rozhodovalo výhradně pomocí automatizovaných nástrojů.⁹⁴ Právě mimosoudní řešení sporů je možnost, kterou uživatelům Akt o digitálních službách poskytuje v případě, že se stížnost nepodaří vyřešit prostřednictvím interního systému pro vyřizování stížností.

5.4.5. Důvěryhodný oznamovatel

Akt dále ve článku 19 zavádí speciální postavení pro určité subjekty, kterým byl udělen status tzv. důvěryhodného oznamovatele. V důvodové zprávě k Aktu o digitálních službách se píše, že „...*Status tohoto důvěryhodného oznamovatele by měl být přiznán pouze subjektům, nikoli fyzickým osobám, které mimo jiné prokázaly, že mají zvláštní odborné znalosti a způsobilost v oblasti boje proti nezákonnému obsahu, že zastupují společné zájmy a že vykonávají činnost s náležitou péčí a objektivně. Tyto subjekty mohou mít veřejnoprávní povahu, jako jsou v případě teroristického obsahu například jednotky vnitrostátních donucovacích orgánů nebo Agentury Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (dále jen „Europol“)* pro oznamování internetového obsahu, nebo může jít o nevládní organizace a poloveřejné subjekty, například organizace, které jsou součástí sítě internetových horkých linek INHOPE pro oznamování dětské pornografie, a organizace angažující se v oznamování nezákonných rasistických a xenofobních projevů na internetu...“⁹⁵ Oznamení důvěryhodných oznamovatelů potom mají privilegované postavení a tato oznámení mají být ze strany online platformy vyřízena přednostně a neprodleně. Ovšem i tato oznámení musí být řádně, přesně a přesvědčivě odůvodněna. Pokud tomu tak není a těchto oznámení je významný počet, online platforma o tom může informovat koordinátora digitálních služeb, který subjektu status důvěryhodného oznamovatele udělil, a ten pak provede šetření, na základě kterého může status důvěryhodného oznamovatele odejmout. Šetření také může provést na základě oznámení třetí osoby nebo z vlastního podnětu.

⁹⁴ Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2020/0361 (COD) o jednotném trhu digitálních služeb (akt o digitálních službách) a o změně směrnice 2000/31/ES. ze dne 15.12.2020, s. 52, čl. 17

⁹⁵ Důvodová zpráva k návrhu Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2020/0361 (COD) o jednotném trhu digitálních služeb (akt o digitálních službách) a o změně směrnice 2000/31/ES. ze dne 15.12.2020, s. 27-28, bod 46

5.4.6. Opatření proti zneužívání online platformy k šíření nezákonného obsahu

Častým jevem na online platformách je zneužívání platformy k šíření nezákonného obsahu nebo zneužívání nástrojů pro oznamování a stížnosti. Online platformy podle článku 20 Aktu o digitálních službách pozastaví na přiměřenou dobu uživatelům platformy poskytování svých služeb, pokud opakovaně využívají platformu pro šíření zjevně nezákonného obsahu. Online platforma také pozastaví určitému subjektu vyřizování oznámení a stížností v případě, že tento subjekt často podává nepodložená oznámení a stížnosti. Tato opatření však musí být činěna s předchozím upozorněním dotčeného uživatele nebo jiného subjektu a musí být také řádně odůvodněna. Pravidla týkající se těchto zneužívání mají platformy jasně a srozumitelně vymezit ve svých smluvních podmínkách. Mezi faktory, které mají platformy zohledňovat, patří například závažnost zneužití a jeho důsledky nebo úmysl uživatele nebo jiného subjektu. Informace o pozastavených účtech budou platformy také muset zveřejňovat ve zprávách dle článku 13 Aktu o digitálních službách.

5.4.7. Vymáhání Aktu o digitálních službách

Pro vymáhání tohoto nařízení, členské státy určí příslušný orgán jako svého koordinátora digitálních služeb, který bude dbát nad dodržováním tohoto nařízení v daném členském státě. Členské státy dále zavedou systém sankcí za porušení povinností stanovených Aktem o digitálních službách. Článek 42 tohoto nařízení dále stanovuje maximální výši sankcí, které se odvíjí od ročního příjmu dotčeného poskytovatele zprostředkovatelských služeb.

5.4.8. Velmi velké online platformy podle Aktu o digitálních službách

Jak už jsem zmínil v předchozí podkapitole, Akt o digitálních službách zavádí přísnější pravidla pro velmi velké online platformy. Tímto mají být rozsáhlé platformy podrobeny širšímu veřejnému dohledu s cílem zamezit zneužívání těchto systémů.⁹⁶ Čím větší totiž platforma je, tím je zde i vyšší riziko zásahu do základních práv uživatelů ze strany samotné

⁹⁶ Evropská komise. *Akt o digitálních službách: zajištění bezpečného online prostředí odpovědného vůči uživatelům* [online]. ec.europa.eu [cit. 17.10.2022]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment_cs>.

platformy nebo i ze strany jiných uživatelů této platformy. Především se může jednat o právo na ochranu soukromého a rodinného života nebo o ochranu svobody projevu.

Odlišná pravidla platí pro velmi velké online platformy, které překročí provozní prahovou hodnotu, jež představuje významný dosah platformy v rámci Evropské unie. Tato provozní prahová hodnota představuje hodnotu, která se rovná 45 milionům aktivních příjemců služby v průměru měsíčně. Jedná se o 10 % obyvatelstva v Evropské unii. Pokud se počet obyvatel Unie změní minimálně o 5 %, Komise přijme takové akty v přenesené působnosti, ve kterých provede takové úpravy, aby počet opět odpovídal 10 % obyvatelstva Unie.⁹⁷

Samotné velmi velké online platformy budou muset analyzovat a posuzovat případná systémová rizika, která se mohou jejich platformy týkat. Za účelem zmírnění těchto rizik budou muset velmi velké online platformy přijímat opatření. Systémová rizika se mohou týkat především *„šíření nezákonného obsahu prostřednictvím jejich služeb, negativní dopady na výkon základních práv na respektování soukromého a rodinného života, svobodu projevu a informací, zákaz diskriminace a práva dítěte, jak je zakotveno v člancích 7, 11, 21 resp. 24 Listiny základních práv nebo úmyslná manipulace s jejich službou, mimo jiné prostřednictvím neautentického používání nebo automatizovaného využívání služby se skutečným nebo předvídatelným negativním dopadem na ochranu veřejného zdraví a nezletilých osob a na občanský diskurz, nebo se skutečnými či předvídatelnými účinky souvisejícími s volebními procesy a veřejnou bezpečností.“*⁹⁸

Pokud jde o kontrolu těchto povinností, velmi velké online platformy budou mít povinnost podrobit se nezávislému auditu, a to na vlastní náklady. Audit se nebude omezovat pouze na povinnosti uložené Aktem o digitálních službách. Měl by se také zaměřit na dodržování závazků, ke kterým se velmi velká online platforma zavázala při účasti na některém kodexu chování. V kontextu dezinformací se tedy bude jednat o Posílený kodex zásad boje proti dezinformacím z roku 2022.

5.4.9. Závěrem k Aktu o digitálních službách

Akt o digitálních službách přináší doplnění stávající úpravy a reaguje tím na vývoj těchto služeb. Přínosem určitě je, že akt věnuje velkou pozornost právům uživatelů. Některé ustanovení týkající se práv uživatelů mohou mít totiž i podstatný vliv v oblasti dezinformací.

⁹⁷ Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2020/0361 (COD) o jednotném trhu digitálních služeb (akt o digitálních službách) a o změně směrnice 2000/31/ES. ze dne 15.12.2020, čl. 25

⁹⁸ Tamtéž, čl. 26

Například úpravu možnosti podat stížnost a právo na její náležité vyřízení vnímám jako velmi podstatnou právě v oblasti postihování dezinformací, protože chybné označování informací za dezinformace a jejich následné mazání bez možnosti efektivní nápravy považuji za ohrožení veřejné diskuze na internetu.

Akt o digitálních službách taky motivuje k účasti na kodexech chování, které signatářům ukládají ještě konkrétnější povinnosti, než je samotný Akt o digitálních službách. Vystává však otázka, jestli víc povinností je nutně lepší. Dle mého názoru by měly být upraveny jen ty nejpodstatnější a nejproblematictější oblasti, typicky oblasti ochrany uživatelů a transparency. Motivování k přistupování k dalším a dalším povinnostem by pak paradoxně mohlo vést k negativním dopadům na uživatele nebo na veřejnou diskuzi.

Můžeme také vidět, že Evropská unie si uvědomuje, že velké platformy s sebou přináší i větší rizika. Na tento problém jsem již narazil v kapitole Horizontální působení svobody projevu a myslím si, že je velmi přínosné, že se tento problém Akt o digitálních službách snaží řešit.

Společnost pro obranu svobody projevu však v Aktu o digitálních službách spatřuje i možná rizika pro svobodu projevu. Především úpravě vyčítají velmi široký výklad Evropské unie k určitým pojmům, jako je nenávistný projev, diskriminující obsah a tak podobně. Ve svém článku uvádí, že vhodnější by bylo, aby si členské státy mohly vymezení těchto pojmů upravit samy.⁹⁹

Další riziko, které Společnost pro obranu svobody projevu v Aktu o digitálních službách spatřuje, je status důvěryhodného oznamovatele. Obávají se, že se o tento status budou ucházet aktivistické nevládní organizace, které budou využívat statutu důvěryhodného oznamovatele k prosazování svého světového názoru o potlačování názorů, které neodpovídají jejich vnímání světa.¹⁰⁰ Akt však, dle mého názoru, nabízí dostatečné pojistky, které by tomuto nebezpečí měly zabránit (například možnost odebrání statutu důvěryhodného oznamovatele).

⁹⁹ VESELÝ, Vlastimil. *Stanovisko k zákonu o digitálních službách* [online]. SPOLEČNOST PRO OBRANU SVOBODY PROJEVU. 13. ledna 2022 [cit 15. listopadu 2022]. Dostupné na <<https://www.sosp.cz/stanovisko-k-dsa/>>

¹⁰⁰ Tamtéž

6. Pokusy Polska a České republiky o odlišnou regulaci dezinformací na sociálních sítích oproti přístupům Evropské unie

Snaha Evropské unie o řešení problému dezinformací a svobody projevu na sociálních sítích, ať už v podobě Aktu o digitálních službách nebo v podobě kodexů chování, představuje přístupy, kdy jsou sociální sítě spíše motivovány k omezování nezákonného obsahu. V některých členských státech však probíhají nebo proběhly snahy, které přichází s vlastním řešením problému svobody projevu na sociálních sítích, a tyto snahy se výrazně liší od přístupu Evropské unie.

Tyto přístupy budu ilustrovat na příkladech z Polska a České republiky.

6.1. Polský návrh zákona o ochraně svobody projevu a šíření informací na internetu

Polsko přichází s přístupem, který má více chránit svobodu projevu na těchto platformách a zamezovat tím nepřiměřenému a svévolnému mazání obsahu. Polské ministerstvo spravedlnosti tak vypracovalo návrh zákona o ochraně svobody projevu a šíření informací na internetu. Polsko poukazuje na případy, kdy dochází k mazání obsahu, který neporušuje polské zákony, ale tento obsah je mazán z ideologických důvodů. Nový zákon má také vyvažovat svobodu veřejné diskuze, práva osob účastnících se této diskuze a ochranu osobnostních práv jednotlivců.¹⁰¹

Jediným odůvodněním pro mazání obsahu na sociálních sítích bude rozpor s polskými zákony. Pokud sociální síť smaže uživateli obsah nebo jiným způsobem postihne jeho účet, bude mít uživatel možnost podat stížnost. Služba poté bude muset stížnost vyřídit do 48 hodin. Pokud stížnosti nevyhoví, bude mít postižený uživatel možnost obrátit se na soud, který stížnost posoudí do 7 dnů. Pro účely řízení o těchto stížnostech budou v Polsku zřízeny specializované soudy a řízení bude probíhat elektronicky.¹⁰² Pokud soud žalobci vyhoví a

¹⁰¹ Ministerstwo Sprawiedliwości. *Przełomowa ustawa o ochronie wolności słowa w internecie* [online]. gov.pl, 17. prosince 2020 [cit. 7. listopadu 2022]. Dostupné na <<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/przelomowa-ustawa-o-ochronie-wolnosci-slowa-w-internecie>>

¹⁰² Tamtéž

sociální síť rozhodnutí neuposlechne, bude mu moct Úřad pro elektronické komunikace uložit pokutu až 8 milionu PLN.¹⁰³

Stejný princip jako u stížností týkajících se smazaného obsahu by měl platit i pro stížnosti, které budou nahlašovat obsah s požadavkem na jeho zablokování v případě, že bude tento obsah porušovat polské zákony.

6.1.1. Závěrem k polskému návrhu zákona

Polsko narozdíl od Evropské unie vnímá jako velké nebezpečí nepřiměřené odebrání obsahu z internetu. První věcí, která může být v tomto ohledu problematická, je velmi přísné vymezení informací, které mohou sociální síť dle polského návrhu zákona mazat. Toto vymezení neumožňuje platformě úpravu a rozšíření těchto důvodů pro mazání ve smluvních podmínkách platformy, což může být vnímáno jako nepřiměřený zásah do svobody projevu, potažmo ochrany vlastnictví samotné platformy.

Druhou věcí je možné zahlcení soudů. Vzhledem k množství uživatelů velkých sociálních sítí je zde i potenciál pro velké množství stížností. Návrh zákona soudům ukládá pouze 7denní lhůtu pro rozhodnutí. Netroufnu si odhadnout, zda budou polské soudy schopny tuto lhůtu dodržovat, byť bude řízení probíhat pouze elektronicky.

Třetí problematickou věcí je Akt o digitálních službách. Polský návrh zákona o ochraně svobody projevu a šíření informací vznikl jako reakce na připravovaný Akt o digitálních službách. V určitých oblastech si tyto 2 dokumenty však odporují. Především se jedná právě o vymezení informací, které je sociální síť oprávněna smazat. Polská úprava to dovoluje pouze u obsahu porušující polské zákony. Evropská úprava do nezákonného obsahu zařazuje i obsah porušující Evropské právo. Dále také poskytovatelům umožňuje tuto problematiku upravit a rozšířit ve svém smluvních podmínkách, přičemž se klade důraz na transparentnost. Akt o digitálních službách by jakožto evropské právo měl mít přednost před vnitrostátní úpravou. Z tohoto důvodu se domnívám, že tento polský návrh zákona je hlavně politickým gestem, které má vyjádřit postoj Polska k této problematice.

¹⁰³ Mmj/kb. *Justice Minister announces online freedom of speech bill* [online]. tvpworld.com, 18. prosince 2020 [cit. 7. listopadu 2022]. Dostupné na < <https://tvpworld.com/51388314/justice-minister-announces-online-freedom-of-speech-bill>>

6.2. Poslanecký návrh novely Trestního zákoníku a zákona o některých přestupcích ze dne 25. ledna 2019

Nejen v Polsku probíhají snahy o vytvoření odlišných přístupů k řešení problematiky svobody projevu na sociálních sítích. I v České republice můžeme vidět pokusy o změnu legislativy v této oblasti, které se v principu podobají snahám v Polsku. V roce 2019 přišla skupina poslanců s návrhem novely trestního zákoníku a zákona o některých přestupcích, který navrhoval zavedení nového trestného činu §179a porušování svobody projevu, který zní následovně:

„Provozovatel či správce veřejně přístupné elektronické sociální sítě či jiné platformy umožňující uživatelům okamžité sdílení jimi vytvořeného obsahu používané více než sto tisíci registrovanými uživateli, který zasáhne do svobody projevu jiného tím, že neoprávněně odstraní, zakáže či jakýmkoli jiným způsobem zneprístupní jeho příspěvek sdílený na takové veřejně přístupné počítačové elektronické sociální síti či jiné platformě umožňující uživatelům okamžité sdílení jimi vytvořeného obsahu, jenž není v hrubém rozporu s trestnými předpisy, mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána, nebo s dobrými mravy, a to v úmyslu ztížit či zmařit svobodnou veřejnou diskusi o důležitých otázkách veřejného zájmu, bude potrestán odnětím svobody na 6 měsíců až 3 léta, zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.“¹⁰⁴

„Případy méně závažného úmyslného či nedbalostního porušení svobody projevu, které však nebude vedeno úmyslem o zmaření či ztížení svobodné diskuse k důležitým otázkám veřejného zájmu, se navrhuje sankcionovat jako přestupek.“¹⁰⁵

¹⁰⁴ Sněmovní tisk č. 384/0. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění zákona č. 178/2018 Sb. [online] Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 3. prosince 2022]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=384&ct1=0>>

¹⁰⁵ Sněmovní tisk č. 384/0. Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění zákona č. 178/2018 Sb. [online] Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 3. prosince 2022]. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=384&ct1=0>>

6.2.1. Kritérium neoprávněnosti

První problematický bod tohoto návrhu shledávám v požadavku neoprávněného zásahu jakožto znak skutkové podstaty. V praxi bude složité tento pojem definovat, protože každá sociální síť má nějaká svá pravidla či smluvní podmínky, se kterými uživatelé při registraci musí vyslovit souhlas. V případě smazání obsahu v souladu s těmito podmínkami tedy z logiky věci nepůjde o neoprávněný zásah právě vzhledem k tomu, že s těmito podmínkami uživatelé souhlasili.

6.2.2. Důvody ospravedlňující provozovatele k odstranění či jinému postizení obsahu na jeho online platformě

Další věci jsou důvody, které provozovatele ospravedlňují postihnout obsah na jeho online platformě. Tyto důvody návrh novely uvádí taxativním výčtem. Jedná se o hrubý rozpor s trestními předpisy, mezinárodními smlouvami, kterými je ČR vázána, nebo s dobrými mravy. Ze samotné dikce navrhovaného ustanovení, dle mého názoru, není zřejmé, jakým způsobem a kdy máme tyto důvody zkoumat. Máme je vnímat jako kritérium, podle kterého rozpoznáme neoprávněné jednání? Čili pokud by v potenciálním případě u sociální sítě s jasnými smluvními podmínkami, které by třeba ani neměly adhézní charakter, jak to bývá u většiny sociálních sítí, došlo ke smazání obsahu (byť v souladu se smluvními podmínkami), tak by se tedy jednalo o zásah neoprávněný? Nebo jsou to kritéria, která budeme zkoumat až po dokázání, že sociální síť nejednala v souladu se smluvními podmínkami?

V tom, jak a kdy se mají tyto důvody zkoumat, vidím velkou nejasnost, která mi nedává valnou důvěru v kvalitu tohoto návrhu.

Z důvodové zprávy vyplývá, že tyto důvody by měly být jedinými důvody pro postizení obsahu na online platformě ze strany provozovatele. Tím pádem by si online platformy, které mají více než sto tisíc registrovaných uživatelů, nemohly otázku přípustného obsahu jakkoli stanovit sami nad rámec výše zmíněných důvodů. I tímto se snahy českých poslanců podobají snahám Polska.

6.2.3. Úmysl ztížit či zmařit veřejnou diskuzi o důležitých otázkách veřejného zájmu

Navrhované ustanovení požaduje spáchání skutku v úmyslu ztížit či zmařit veřejnou diskuzi o důležitých otázkách veřejného zájmu, což je další bod, ve kterém vidím problém. Nedokážu si představit, jak se v těchto případech bude tento úmysl prokazovat. Sociální sítě filtrují obsah pomocí algoritmů anebo pomocí tisíců zaměstnanců. Ve většině případů se tedy bude jednat o chybu algoritmu nebo zaměstnance a toto zavinění bude mít povětšinou nedbalostní charakter. Dokonce i v případě, pokud by sociální síť jednala v takovém úmyslu, tak si nedovedu představit, jak se tento úmysl prokáže nade vší pochybnosti.

Čili skutek budeme posuzovat jako přestupek, jak návrh předpokládá, a navrhovaná trestněprávní norma se neuplatní.

6.2.4. Závěrem k poslaneckému návrhu novely trestního zákoníku a zákona o některých přestupcích

Tento návrh se, dle mého názoru, snaží vyřešit aktuální problém bez hlubšího zamyšlení a identifikace příčiny tohoto problému. Bez vyřešení problematických smluvních podmínek, které často mívají adhézní charakter, bude tato norma téměř obsolentní a bez prokázání porušení smluvních podmínek, které si sociální sítě nastavují samy, se nepohneme z místa.

Výklad, který naznačuje důvodová zpráva a který znemožňuje úpravu smluvních podmínek ze strany sociální sítě v oblasti přípustného obsahu, považuji také za nešťastný. Dle mého názoru je tento výklad v rozporu s právem sociální sítě na ochranu vlastnictví i ochranu svobody projevu, protože neumožňuje provozovateli moderovat obsah nad rámec zákonem stanovených důvodů, a tím mu i do jisté míry znemožňuje budovat charakter a podobu jeho online platformy.

K podobným závěrům a výtkám dospěl i JUDr. Tomáš Sokol ve svém článku.¹⁰⁶ V tomto článku také uvádí, že podle něj by se nic měnit nemělo a sociální sítě by měly mít v mazání volnost. S tímto závěrem já osobně nesouhlasím. Dle mého názoru se jedná o aktuální a vážný

¹⁰⁶ SOKOL, Tomáš. *Mazání textů na sociálních sítích dle právní úpravy nyní a uvažované* [online]. CEVROARENA.cz, 23. března 2021 [cit. 23. května 2022]. Dostupné na <<https://www.cevroarena.cz/post/maz%C3%A1n%C3%AD-text%C5%AF-na-soci%C3%A1ln%C3%ADch-s%C3%ADt%C3%ADch-dle-pr%C3%A1vn%C3%AD-%C3%BApravy-nyn%C4%9Bj%C5%A1%C3%AD-uva%C5%BEovan%C3%A9>>.

problém, který by se nějakým způsobem řešit měl. Obávám se však, že tento návrh novely řešení nepřináší a je dobře, že projednávání tohoto návrhu bylo ukončeno s koncem volebního období minulé Poslanecké sněmovny.

7. Zásady komunity na Facebooku týkající se dezinformací

Zásady komunity Facebooku jsou tím hlavním ukazatelem toho, který obsah na této platformě zůstane a který bude nějakým způsobem omezen. Tyto zásady nejsou neměnné. Vývojem celé platformy, ale i vývojem společnosti se mění a aktualizují. Zásady týkající se dezinformací byly velmi pozměněny v důsledku celosvětové pandemie COVID-19. Jak už jsem zmiňoval v předchozích kapitolách, právě COVID poukázal na nebezpečí dezinformací pro společnost.

7.1. Pojem Dezinformace podle Facebooku

Facebook si sám definuje pojem dezinformace. Vnímání dezinformací podle Facebooku se poměrně liší od toho, jakým způsobem jsme si nepravdivé informace a dezinformace vymezili v předchozích kapitolách. Společnost Meta ve zdůvodnění těchto zásad uvádí, že nemůžou jednoduše zakázat dezinformace, protože se nedá jednoznačně definovat, co všechno pod pojem dezinformace patří. Ve zdůvodnění se také uvádí, že „svět se neustále mění, a co je v jeden okamžik pravda, za chvíli už nemusí platit.“¹⁰⁷

Facebook tedy uvádí způsoby, jak dezinformace řeší. Tyto způsoby se odvíjí především od toho, jaké téma daná informace obsahuje. V podstatě jde o 2 základní přístupy.

Prvním přístupem je přímo odebrání dezinformací z Facebooku. Facebook odebrá dezinformace, které zvyšují riziko fyzické újmy, dezinformace, které se týkají politických procesů, a vysoce klamavá manipulativně upravená média.

Druhý přístup pokrývá ostatní formy dezinformací. U těchto forem se Facebook snaží snížit jejich dosah, popřípadě podporovat obsah, který je schopný vytvořit produktivní dialog. U zdůvodnění tohoto přístupu se dozvídáme, že Facebook vykládá dezinformace velmi široce. Pod pojem dezinformace totiž zařazuje například i humor a satiru, což považuje za neškodnou formu dezinformací.¹⁰⁸

Facebook v zásadách komunity uvádí, že se nejvíce snaží omezit hoaxy a nejvíce virální dezinformace, a k tomuto účelů využívá externí subjekty zabývající se ověřováním faktů. Boj proti dezinformacím také spojuje s jinou oblastí, a to je zákaz falešných účtů,

¹⁰⁷ Meta Platforms Ireland Limited. *Misinformation* [online]. transparency.fb.com [cit. 3.11.2022]. Dostupné na < <https://transparency.fb.com/cs-cz/policies/community-standards/misinformation/> >

¹⁰⁸ Tamtéž

neautentické a podvodné chování. Tyto aktivity jsou totiž velmi často spojeny právě s šířením dezinformací.

7.2. Dezinformace, které Facebook odebírá

První kategorií jsou dezinformace nebo neověřené fámy, které jsou schopny zvýšit nebezpečí násilí vůči jednotlivci nebo skupině osob, popřípadě jsou schopny přivodit fyzickou újmu. Dezinformace je tady definována jako „*obsah s tvrzením, které je určeno jako nepravdivé věrohodnou třetí stranou. Neověřitelnou fámou definujeme jako tvrzení, jehož zdroj je podle odborných partnerů mimořádně obtížné nebo nemožné vystopovat, věrohodné zdroje nejsou k dispozici, tvrzení nelze vyvrátit, protože není dostatečně konkrétní, nebo tvrzení není věrohodné, protože je příliš pochybné nebo iracionální*“¹⁰⁹

Druhou kategorií jsou nebezpečné dezinformace týkající se zdraví. Právě tato kategorie je velmi ovlivněna pandemií COVID-19. Tyto dezinformace budou odebírány v případě, že se týkají očkování, dezinformace, které jsou schopny zvýšit riziko nakažením zdraví ohrožující nemoci, nebo dezinformace, které doporučují pro léčbu použít zdraví škodlivé způsoby léčby. Opět se zde Facebook opírá o posouzení informace od věrohodné autority, v tomto případě se jedná o orgány veřejného zdraví.¹¹⁰

Další kategorií jsou dezinformace týkající se vměšování se do procesu voleb a sčítání lidu. Jedná se o dezinformace, které mohou ovlivnit účast lidí v těchto procesech. Může se jednat například o nepravdivé informace ohledně toho, kdo může volit, jakým způsobem volit a tak podobně.¹¹¹

Poslední kategorie se zabývá manipulativně upravenými médii. Jedná se o obrázky či videozáznamy, které jsou upraveny, a přetváří tak tím realitu s tím, že je velmi obtížné rozeznat, že se jedná o upravené médium. Toto je jistě reakce na vývoj technologií, kdy jedním příkladem za vše je technologie deepfake, která dokáže například věrohodně vyměnit osobám obličej a tak podobně.

¹⁰⁹ Meta Platforms Ireland Limited. *Misinformation* [online]. transparency.fb.com [cit. 3.11.2022]. Dostupné na < <https://transparency.fb.com/cs-cz/policies/community-standards/misinformation/>>

¹¹⁰ Tamtéž

¹¹¹ Tamtéž

7.3. Závěrem k zásadám komunity Facebook, které se týkají dezinformací

U těchto zásad je vidět snaha reagovat na rizika dezinformací, které vyšly najevo během uplynulých tří let, kdy se svět potýkal s pandemií COVID-19. Zásady také pružně reagují na vývoj technologií, které umožňují dezinformacím být více věrohodné a pro běžného uživatele nerozeznatelné od reality.

Nabízí také však poměrně široké pojetí pojmu dezinformace, kdy pod pojem dezinformace zařazuje i humor a satiru. Pokud bychom tedy měli brát dezinformace jakožto úmyslně šířenou nepravdivou informaci, tak bychom satiru ani humor nemohli pod dezinformace zařadit, protože ani u humoru, ani u satiry pravdivost zkoumat nelze, protože tyto formy projevu posuzujeme jako druh hodnotového soudu.¹¹² Jistou známku rezignace na kritérium pravdivosti u dezinformací spatřuji i v samotné definici dezinformace, kterou nám Facebook nabízí, a to tu, že dezinformace je obsah s tvrzením, které je určeno za nepravdivou věrohodnou třetí stranou. Právě v období pandemie covidu se nám mnohokrát potvrdilo, že i tyto věrohodné subjekty šířily informace, které se postupem času prokázaly být chybné.

Toto dokazuje širokou škálu výkladů pojmu dezinformace, kdy si tento pojem různé subjekty ať už státní, mezinárodní nebo soukromé vykládají různě. Pro boj s dezinformacemi tedy vnímám jako podstatné, aby se výklad tohoto pojmu sjednotil, protože by to mohlo přispět ke snížení nežádoucího omezování neškodných satir, vtipů a jiných neškodných projevů, které by, dle mého názoru, neměly být onálepkovány pojmem dezinformace.

¹¹² BARTOŇ, Michal. a kolektiv. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 401

8. Závěr

Na začátku mé diplomové práce bylo třeba odpovědět na otázku, zda Facebook jakožto soukromá osoba může být adresátem svobody projevu. Pro zodpovězení této otázky jsem srovnával historické případy, které se zabývaly horizontálním působením svobody projevu. Na základě těchto případů, ale i na základě výkladu Ústavního soudu, že základní lidská práva prozařují celým právním řádem a dopadají tedy i na vztahy mezi soukromými subjekty¹¹³, jsem dospěl k závěru, že i Facebook může být adresátem svobody projevu. Důležitou myšlenku vyložil Nejvyšší soud USA v rozhodnutí Marsh proti státu Alabama. „*Vlastnictví vždy neznámá absolutní nadvládu. Čím víc vlastník svůj majetek pro svůj prospěch otevře k užívání veřejnosti, tím víc se jeho práva stávají omezená zákonnými a ústavními právy těch, kteří jeho majetek užívají*“¹¹⁴

V následující kapitole se zabývám odpovědností sociální sítě za obsah na sociální síti zveřejněný. To, zda je či není Facebook odpovědný za obsah zveřejňovaný na jeho platformě, je dalším klíčovým okruhem. Vycházel jsem z právní úpravy Evropské unie a z rozhodnutí Evropského soudního dvora a nastínil jsem různé přístupy v této oblasti. Nejpřísnějším z nich je objektivní odpovědnost sociální sítě za obsah nacházející se na její platformě. Tento přístup pokládám za nevhodný, protože by to mohlo vést k příliš rozsáhlé regulaci obsahu ze strany sociální sítě a tím pádem by pravděpodobně docházelo k omezování veřejné diskuze, která se na sociálních sítích odehrává. Mnohem více vhodným přístupem je přístup tzv. bezpečného přístavu, který umožňuje vyloučení odpovědnosti sociální sítě při splnění určitých kritérií. Tento přístup se také využívá v úpravě Evropské unie.

Pro řešení otázky, zda by bylo vhodné používat u sociálních sítí stejný model odpovědnosti za obsah jako u tradičních médií, jsem srovnával působení sociálních sítí s tradičními médii a dospěl jsem k názoru, že odlišnosti sociálních sítí od tradičních médií jsou tak podstatné, že model odpovědnosti za obsah u tradičních médií je nevhodný pro použití na sociální sítě.

Jedním z hlavních cílů mé diplomové práce bylo zanalyzovat právní úpravu Evropské unie, která zakotvuje mechanismy, jež mají zamezovat šíření dezinformací. Pro naplnění tohoto cíle jsem analyzoval nejen nejvýznamnější nařízení Evropské unie v této oblasti, a to Akt o digitálních službách, ale i ostatní dokumenty zpracované Evropskou unií, které jsou pro toto téma důležité. Konkrétně jsem vycházel z kodexů zásad boje proti šíření dezinformací.

¹¹³ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy...*, s. 100

¹¹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 7. ledna 1946, Marsh proti státu Alabama č. 326 U.S. 501 [online]. Dostupné z <https://tile.loc.gov/storage-services/service/ll/usrep/usrep326/usrep326501/usrep326501.pdf>

Nejaktuálnějším z nich je posílený Evropský kodex zásad boje proti šíření dezinformací z roku 2022. Z tohoto dokumentu mám smíšené pocity. Bezpochyby má mnoho dobrých bodů, které se týkají transparentnosti, práv uživatelů služby, používání factcheckingu atd. Bohužel v praxi se konkrétně u Facebooku dosud nepovedlo tento kodex v některých bodech naplnit. Největší obavy mám z toho, že tento kodex nabádá ke kontrolování soukromých konverzací, což pokládám za hrozbu potenciálního zásahu do práva na ochranu soukromí uživatelů sociální sítě.

Při analýze Aktu o digitálních službách jsem dospěl k závěru, že předností tohoto nařízení je, že reaguje na technologický vývoj a snaží se nová aktuální rizika dezinformací řešit. Potýká se však i s velkou kritikou, protože umožňuje u některých pojmů široký výklad, který by mohl mít nepříznivé následky pro veřejnou diskuzi. Dle mého názoru bude velmi důležité, jakým způsobem bude Akt o digitálních službách vykládán soudy, a až postupem času se ukážou možné nedostatky tohoto nařízení.

I některé samostatné státy se rozhodly řešit problematiku dezinformací vlastní legislativou. Pro svou diplomovou práci jsem si vybral nepřijatou právní úpravu České republiky a navrhovanou právní úpravu Polska, které nabízejí velmi odlišný přístup k této problematice. Tato nepřijatá právní úprava České republiky a navrhovaná právní úprava Polska sociálním sítím zakazují jakoukoli regulaci obsahu, která by nebyla nařízena zákonem. Osobně jsem dospěl k závěru, že tyto přístupy jsou méně vhodné než přístup Evropské unie, protože nepřiměřeně omezují sociální sítě v možnosti upravit si tyto záležitosti samy.

V poslední řadě se věnuji smluvním podmínkám sociální sítě Facebook, které mají bránit šíření dezinformací a tím, zda jsou tyto smluvní podmínky vhodné pro tento účel. Pro tuto otázku jsem vycházel především ze zásad komunity na Facebooku, které jsou součástí smluvních podmínek. Kladně určitě hodnotím snahu reagovat na současné problémy, které vyvstaly v souvislosti s pandemií COVID-19 a s válkou na Ukrajině. Co však pokládám za nedostatek, je samotné vymezení pojmu dezinformace, které se velmi liší od definic, jež jsem uvedl výše v této diplomové práci. Pro účinné řešení problematiky dezinformací považuji za důležité víceméně jednotné chápání pojmu dezinformace. Četnost výkladů tohoto pojmu vyvolává nejistotu, která může v lidech vzbudit obavu zveřejňovat určité informace, o kterých nebudou vědět, zda za ně nebudou nějakým způsobem postiženi.

Při srovnání smluvních podmínek Facebooku s právní úpravou Evropské unie jsem dospěl k závěru, že tyto smluvní podmínky nedostatečně reflektují úpravu Aktu o digitálních službách či Evropského kodexu zásad boje proti dezinformacím v oblasti práva podat stížnost a práva na její náležité vyřízení. Toto právo vnímám jako velmi podstatné právě v oblasti

postihování dezinformací, protože chybné označování informací za dezinformace a jejich následné mazání bez možnosti efektivní nápravy považují za ohrožení veřejné diskuze na internetu.

Seznam použitých zdrojů

a. Monografie

- BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010
- JÄGER, Petr. MOLEK, Pavel. *Svoboda projevu Demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007
- BENEDEK, Wolfgang. KETTEMANN, Matthias C.. *Freedom of Expression and the Internet*. Štrasburk: Council of Europe Publishing, 2013
- DRGONEC, Jan. *Sloboda prejavu a sloboda po prejave*. Šamorín: Heuréka, 2013
- LEVY, Leonard W.. KARSH, Kenneth L.. MAHONEY, Dennis J.. *Encyclopedia of the American constitution*. New York: Macmillan Publishing Company, 1990
- BARTOŇ, Michal. a kolektiv. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016
- MORAVEC, Ondřej. *Mediální právo v informační společnosti*. Praha: Leges, 2013

b. Odborný časopis:

- POLČÁK, Radim. Odpovědnost poskytovatelů služeb informační společnosti. *Právní rozhledy* [online databáze] 2009, č. 23 [cit 15. května 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz s. 837.
- MAISNER, Martin. Pasivní vs. Aktivní hosting: Hranice režimu Safe Harbour. *Bulletin advokacie* [online databáze] 2017, BA 1-2/2017 [cit 20. května 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz
- SVOBODA, Tomáš. Sociální sítě a veřejný zájem, *Právník*, 2021, 7/202, s 580-596
- REDAKCE. Evropský parlament schválil úpravy týkající se digitálních služeb. *Obchodněprávní revue*. [online databáze] 3/2022, s 209 [cit 20. října 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

- REDAKCE. Komise navrhla nová pravidla pro digitální platformy. *Obchodněprávní revue* [online databáze] 1/2021, s. 55 [cit 11. listopadu 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

c. Judikatura a stanoviska generálního advokáta

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 7. ledna 1946, Marsh proti státu Alabama č. 326 U.S. 501 [online]. Dostupné z <https://tile.loc.gov/storage-services/service/ll/usrep/usrep326/usrep326501/usrep326501.pdf>
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 5. 2003, Appleby proti Spojenému království, č. 11002/05
- Nález Ústavního soudu ze dne 15.3. 2005 sp. zn. I. ÚS 367/03 (N 57/36 SbNU 605)
- Rozhodnutí U. S. District court for the Northern district of Illinois, Eastern Division ze dne 21. června. 2000, sp. zn. 99 C 7885 [online]. Dostupné z http://eric_goldman.tripod.com/caselaw/doevfranco.htm
- Stanovisko generálního advokáta M. Szpunara přednesené dne 4. 6. 2019. Eva Galwischnig-Piesczek v. Facebook Ireland limited. Žádost o předběžné otázce podaná Oberster Gerichtshof
- Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 3. října 2019, ve věci Eva Glawischnig-Piesczek v. Facebook Ireland Limited, C-18/18 (v el. sb. rozh.)
- Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 12. července 2011, ve věci L'Oréal SA a další proti eBay International AG a další . Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: High court of Justice (England & Wales). Chancery Division – Spojené království, C-324/09 (v el. sb. rozh.)

d. Evropské předpisy a jiné právní dokumenty EU a Rady Evropy

- Declaration of the Committee of Ministers on the protection of freedom of expression and freedom of assembly and association with regard to privately operated Internet platforms and online service providers. Ze dne 7. 12. 2011 [online]. COUNCIL OF EUROPE Dostupné z https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cb844
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000, o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu („směrnice o elektronickém obchodu“) Úř. věst L 178, 17. července 2000
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/48/ES, ze dne 20. července 1998, kterou se mění směrnice 98/34/ES o postupu při poskytování informací v oblasti norem a technických předpisů. Úř. věst L 217, 5. srpna 1998
- 2018 Code of Practice on Disinformation [online]. European Commission. Dostupné z <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2018-code-practice-disinformation>
- 2021 European Commission Guidance on Strengthening the Code of Practice on Disinformation [online]. European Commission. Dostupné z https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_2585
- The Strengthened Code of Practice on Disinformation 2022 [online] European Commission. Dostupné z <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2022-strengthened-code-practice-disinformation>
- Návrh Evropského parlamentu a Rady COM(2022) 209 final ze dne 11. května 2022, kterým se stanoví pravidla pro předcházení pohlavnímu zneužívání dětí a boj proti němu
- Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2020/0361 (COD) o jednotném trhu digitálních služeb (akt o digitálních službách) a o změně směrnice 2000/31/ES. ze dne 15.12.2020

- Důvodová zpráva k návrhu Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2020/0361 (COD) o jednotném trhu digitálních služeb (akt o digitálních službách) a o změně směrnice 2000/31/ES. ze dne 15.12.2020
- Doporučení Komise 2003/361/ES o definici malých a středních podniků. ze dne 6.5.2003. Úř. věst. L 124, 20. května 2003

e. Právní předpisy

- Zákon č. 480/2004 Sb. Zákon o některých službách informační společnosti, ve znění pozdějších předpisů
- Sněmovní tisk č. 384/0. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění zákona č. 178/2018 Sb. [online] Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 3. prosince 2022]. Dostupné na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=384&ct1=0>
- Sněmovní tisk č. 384/0. Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění zákona č. 178/2018 Sb. [online] Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 3. prosince 2022]. Dostupné na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=384&ct1=0>

f. Internetové zdroje

- Meta Platforms Ireland Limited. *Podmínky používání služby* [online]. facebook.com, 20. 12. 2020 [cit. 14.3. 2022]. Dostupné na <https://www.facebook.com/legal/terms>
- BRADSHOW, Samantha. BAYLEY, Hannah. HOWARD, Philip N.. *The Global Disinformation Order : 2020 Global Inventory of Organised Social Media Manipulation*. [online]. University of Oxford: Oxford Internet Institute, 2020. Dostupné z: <https://demtech.oii.ox.ac.uk/wp-content/uploads/sites/12/2021/02/CyberTroop-Report20-Draft9.pdf>
- BRADSHOW, Samantha. HOWARD, Philip N.. *The Global Disinformation Order : 2019 Global Inventory of Organised Social Media Manipulation*. [online]University of Oxford: Oxford Internet Institute, 2019. Dostupné z: <https://demtech.oii.ox.ac.uk/wp-content/uploads/sites/12/2020/08/CyberTroop-Report19.pdf>
- Ministerstvo vnitra České republiky. *Definice dezinformací a propagandy* [online]. mvcr.cz [cit. 10.5. 2022]. Dostupné na <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>
- Meta Platforms Ireland Limited. *Misinformation* [online]. transparency.fb.com [cit. 10.5. 2022]. Dostupné na <https://transparency.fb.com/cs-cz/policies/community-standards/misinformation/>
- European Commission. *European Digital Media Observatory (EDMO)* [online]. digital-strategy.ec.europa.eu [cit. 19.8. 2022]. Dostupné na <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-digital-media-observatory>
- Transparency center, *Dezinformace, podrobnosti o zásadách* [online]. transparency.fb [cit. 21. 8. 2022]. Dostupné na <https://transparency.fb.com/cs-cz/policies/community-standards/misinformation/>

- Centrum nápovědy. *Myslím si, že Facebook neměl odstranit můj příspěvek* [online]. facebook.com [cit. 22. 8. 2022]. Dostupné na https://www.facebook.com/help/2090856331203011?helpref=faq_content
- Centrum nápovědy. *Jak se můžu proti rozhodnutí Facebooku ohledně obsahu odvolat k dozorčí radě?* [online]. facebook.com [cit. 22. 8. 2022]. Dostupné na <https://www.facebook.com/help/346366453115924>
- Evropská komise. *Akt o digitálních službách: zajištění bezpečného online prostředí odpovědného vůči uživatelům* [online]. ec.europa.eu [cit. 29. Listopadu 2022]. Dostupné na https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment_cs
- VESELÝ, Vlastimil. *Stanovisko k zákonu o digitálních službách* [online]. SPOLEČNOST PRO OBRANU SVOBODY PROJEVU. 13. ledna 2022 [cit. 15. listopadu 2022]. Dostupné na <https://www.sosp.cz/stanovisko-k-dsa/>
- Ministerstwo Sprawiedliwości. *Przełomowa ustawa o ochronie wolności słowa w internecie* [online]. gov.pl, 17. prosince 2020 [cit. 7. listopadu 2022]. Dostupné na <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/przelomowa-ustawa-o-ochronie-wolnosci-slowa-w-internecie>
- Mmj/kb. *Justice Minister announces online freedom of speech bill* [online]. tvpworld.com, 18. prosince 2020 [cit. 7. listopadu 2022]. Dostupné na <https://tvpworld.com/51388314/justice-minister-announces-online-freedom-of-speech-bill>
- SOKOL, Tomáš. *Mazání textů na sociálních sítích dle právní úpravy nynější a uvažované* [online]. CEVROARENA.cz, 23. března 2021 [cit. 23. května 2022]. Dostupné na <https://www.cevroarena.cz/post/maz%C3%A1n%C3%AD-text%C5%AF-na-soci%C3%A1ln%C3%ADch-s%C3%ADt%C3%ADch-dle-pr%C3%A1vn%C3%ADvn%C3%AD>

[%C3%BApravy-nyn%C4%9Bj%C5%A1%C3%AD-a-
uva%C5%BEovan%C3%A9](#)

Abstrakt

V mé diplomové práci analyzuji regulaci dezinformací na sociální síti Facebook a zkoumám to, zda právní úprava nebo smluvní podmínky, které mají zabraňovat šíření dezinformací, mohou představovat riziko pro základní lidská práva.

Jedno z lidských práv, které se nabízí, že by mohlo být ohroženo, je právo na svobodu projevu. Z tohoto důvodu jsem zkoumal, zda samotná sociální síť jakožto soukromá osoba může být adresátem práva na svobodu projevu. V rámci této otázky jsem dospěl k závěru, že i sociální síť může být adresátem svobody projevu.

Následně jsem se zaměřil na problematiku nepravdivých projevů, protože dezinformace mezi nepravdivé projevy patří. Neexistuje však jednotná definice pojmu dezinformace a tento fakt pokládám, jako podstatný nedostatek v současném boji s dezinformacemi nejen na sociálních sítích, ale i celkově.

Ve své diplomové práci dále analyzuji dokumenty Evropské unie, které mají zabránit šíření dezinformací na sociálních sítích a pokouším se uvést jejich klady a zápory. Za klad uvádím například podporu factcheckingové komunity. Za zápor považuji tlak na sociální sítě, aby kontrolovaly i soukromé chaty uživatelů, což dle mého názoru může představovat zásah do práva na soukromí.

Mimo přístup Evropské unie k problematice dezinformací nastiňuji také alternativní přístupy Polska a České republiky, které však dle mého názoru nejsou vhodné, protože příliš omezují sociální sítě v možnosti moderovat obsah na jejich platformě.

Nakonec se v mé diplomové práci věnuji i samotným smluvním podmínkám Facebooku. Nedostatek těchto smluvních podmínek vnímám v tom, jak tyto smluvní podmínky definují dezinformace a především v tom, že dle mého názoru nedostatečně reflektují právní úpravu Evropské unie v oblasti práv uživatele podat stížnost v případě, kdy bude jeho obsah nějakým způsobem poškozen ze strany Facebooku.

Abstract

In my thesis, I analyse the regulation of fake news on the social network Facebook and investigate whether legal regulations or contractual terms that aim to prevent the spread of misinformation may pose a risk to fundamental human rights.

The first human right that offers itself to be threatened is the right to freedom of expression. However, the first question to be answered was whether the social network itself, as a private person, could be the addressee of the right to freedom of expression. In the context of this question, I concluded that a social network can also be an addressee of freedom of expression.

Then I focused on the issue of false speeches, because disinformation is one of the false speeches. However, there is no uniform definition of the term disinformation and I consider this fact to be a significant shortcoming in the current fight against disinformation not only on social media, but also in general.

In my thesis, I further analyse the European Union's documents that may prevent the spread of disinformation on social networks and try to list their pros and cons. For example, I list as a positive the support of the factchecking community and as a negative the pressure on social networks to also check users' private chats, which in my opinion may constitute an interference with the right to privacy.

In addition to the European Union's approach to the issue of disinformation, I also outline the alternative approaches of Poland and the Czech Republic, which in my opinion are not appropriate because they restrict social networks too much in their ability to moderate content on their platform.

Finally, in my thesis, I discuss Facebook's own terms and conditions. I perceive a shortcoming in these terms and conditions in the way that they define disinformation and, above all, in my opinion, inadequately reflect European Union legislation on the rights of users to lodge a complaint if their content is in any way affected by Facebook.

Seznam klíčových slov

Dezinformace, sociální síť, svoboda projevu, nepravdivé informace, nezákonný obsah, adresát svobody projevu, poskytovatel služeb informační společnosti, základní lidská práva, zásady komunity, výpočetní propaganda, odpovědnost za obsah

Keywords

Fake news, social network, freedom of expression, false information, illegal content, addressee of freedom of expression, information service provider, fundamental human rights, community principles, computational propaganda, responsibility for content